

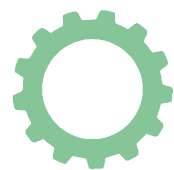
KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Tiellä parempaan: Maahanmuuttajien koulutukseen integroitumisen hyviä käytäntöjä

Mika Puukko
Hilla Vuori
Katri Kuukka (toim.)

Julkaisut 14:2019

Johdanto	3
Maahanmuuttajataustaisten nuorten oppiminen ja koulutus – tutkimusten kertomaa.....	4
Kartoitus maahanmuuttajien koulutuksen haasteista Suomessa.....	10
Hyviä käytäntöjä etsimässä	12
Skotlanti.....	13
Irlanti ja Englanti	14
Norja	15
Saksa	16
Kansallisia hyviä käytäntöjä.....	17
Mitä löydettiin?	18
<i>Koulutuspoliittisia kehyksiä .....</i>	<i>18</i>
<i>Virtuaalitukea oppimiseen.....</i>	<i>24</i>
<i>Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn .....</i>	<i>28</i>
<i>Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen .....</i>	<i>34</i>
<i>Sujuvammin työelämään.....</i>	<i>37</i>
Johtopäätöksiä: Inklusiivisuus avaimena koulutukseen integroitumiseen.....	39
Lähteet	40

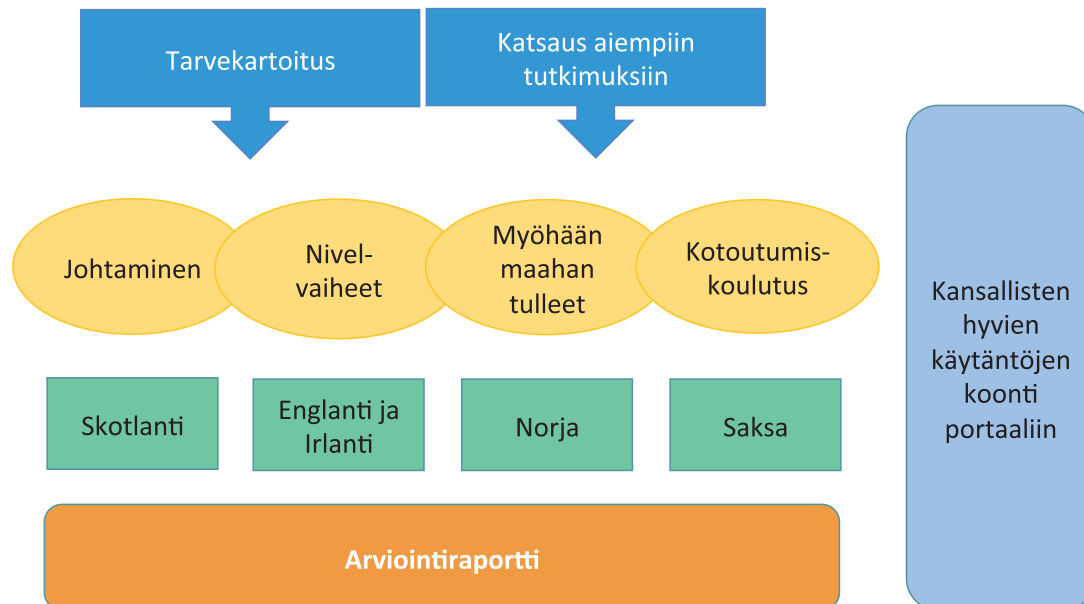

Johdanto

Arvioinnin tavoitteena oli tuottaa tietoa maahanmuuttajien koulutusjärjestelmään integroitumisen hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista. Arviointitietoa kerättiin eri maihin suuntautuneilla arviointikäynneillä (kansainväliset käytännöt) sekä kaikille avoimella hyvien käytäntöjen portaalilla hyvatkaytannot.oph.fi/karvi (kansalliset käytännöt). Kohderyhmänä olivat erityisesti ensimmäisen ja toisen polven 14–21-vuotiaat maahanmuuttajat. Lisäksi arvioinnissa koottiin tuoretta tutkimus- ja arviointitietoa, joka täsmensi arviointikohteiden valintaa ja tarkasteltavien käytänteiden painopisteitä.

Arvioinnin alussa toteutettiin opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä muille keskeisille sidosryhmille tarvekartoitus keskeisimmistä koulutusjärjestelmään integroitumisen haasteista. Kartoituksessa selvitettiin myös, minkä oppijaryhmien ja koulutuspalvelujen järjestämiseen hyviä käytänteitä ja uusia toimintamalleja erityisesti kaivataan. Vastanneiden joukossa oli muun muassa tutkijoita, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, järjestöjä, koulutushallinnon toimijoita sekä ELY-keskusten edustajia. Saatujen tietojen pohjalta arviointi rajattiin neljään pääteemaan. Arvioinnin toteutusmalli on kuvattu alla.

Syyskuussa 2016 Karvi asetti arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli vastata hankkeen toteutuksesta. Arviointiryhmän puheenjohtajana toimi opetusneuvos Katri Kuukka Opetushallituksesta ja jäsenenä seuraavat henkilöt:

- Arviointiasiantuntija Mika Puukko (Karvi), sihteeri
- Arviointiasiantuntija Hilla Vuori (Karvi)
- Opetuskonsultti Sari Ahola (Helsingin kaupunki, Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala)
- Erikoistutkija Elina Kilpi-Jakonen (Turun yliopisto)
- Erityissuunnittelija Riikka Merimaa-Jovanovic (Helsingin kaupunki, Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala)
- Erityisasiantuntija Tiina Polo (Työ- ja elinkeinoministeriö, 1.6.2018 alkaen Opetus- ja kulttuuriministeriö)
- Erikoistutkija Pasi Saukkonen (Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia)
- Professori Mirja Tarnanen (Jyväskylän yliopisto)
- Kehittäjä Paula Tyrväinen (Opetushallitus)
- Tutkija Nafisa Yeasmin (Lapin yliopisto)

Arviointiraportissa luodaan aluksi katsaus aiempiin maahanmuuttajien koulutukseen integroitumista koskeviin tutkimuksiin ja arviointeihin. Sen jälkeen käydään läpi tarvekartoituksesta saatuja näkökulmia ja kuvataan arvioinnin kohdemaita ja niiden valinnan perusteluita. Kohdemaita löydetty hyvät käytännöt esitellään teemoittain. Kansalliset hyvät käytännöt löytyvät portaalista hyvatkaytannot.oph.fi/karvi ja Karvin verkkosivuilta.

Eri maiden koulutus- ja yhteiskuntajärjestelmien erojen vuoksi kaikkien käytäntöjen hyödyntäminen tai soveltaminen sellaisenaan ei välttämättä toimi. Käytäntöjä voi kuitenkin hyödyntää innoittajina uusien toimintatapojen ja menetelmien kehittämiseen tai oman toiminnan reflektointiin.

Arvioinnin suunnittelu, toteutus ja raportointi ovat edellyttäneet laajaa eri tahojen yhteistyötä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan sisällä että yli ministeriörajojen. Kaikille hankkeessa mukana olleille kuuluu arvostava ja lämmin kiitos hyvin tehdystä työstä.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten oppiminen ja koulutus – tutkimusten kertomaa

Elina Kilpi-Jakonen

Maahanmuuttajataustaisten nuorten osaaminen Suomessa on suhteellisen heikkoa verrattuna muuhun Eurooppaan ja OECD-maihin. Koulutusjärjestelmäämme haastavat erityisesti nuorten osaamisen taso, koulutukselliset siirtymät ja toisen asteen opintojen loppuun saattaminen.

- **Vahva johtajuus ja yhteinen visio tuottavat tuloksia kulttuurisesti moninaisissa kouluissa**
- **Yksilöllinen tuki, ohjaus ja myönteinen ilmapiiri koulussa kannustavat jatkamaan opintoja**
- **Peruskoulun päättövaiheessa ja nuorina aikuisina maahan muuttaneet tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea**
- **Välittömät kielikoulutukset ja lähellä työmarkkinoita olevat työllistämistoimenpiteet tukevat maahanmuuttajien työllistymistä**

Ero maahanmuuttajataustaisten nuorten ja valtaväestöön kuuluvien nuorten osaamisessa on Suomessa yksi OECD-maiden suurimmista ja suurin Euroopan sisällä. PISA-kokeissa määritellyn vähimmäistason saavutti maahanmuuttaneista nuorista (ensimmäinen sukupolvi) vain 48 %, maahanmuuttajataustaisista nuorista (toinen sukupolvi) 62 % ja valtaväestön nuorista 89 %.¹

Maahanmuuttajien lapset ovat usein valtaväestöä heikommassa asemassa koulutuksellisissa siirtymissä, joissa heillä on suurempi riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle.²

Syitä toiselle asteelle siirtymisen haasteisiin Suomessa voidaan löytää aiemmasta koulumenestyksestä.³ Toisen asteen tutkinnon saavuttamiseen vaikuttaa koulumenestyksen lisäksi kotitausta.⁴ Suomalaisen koulutusjärjestelmän ongelmia maahanmuuttajien lasten kouluttautumisen suhteen ovat siis heidän heikompi osaamistasonsa ja vaikeudet saada toisen asteen tutkinto suoritetuksi.

1 Harju-Luukkainen ym. 2014: Taulukko 1
2 Jonsson ym. 2014
3 Karppinen 2008; Kilpi 2010; Kilpi-Jakonen 2011
4 Ansala ym. 2014; Karppinen 2008; Kilpi-Jakonen 2017

Vahva johtajuus ja yhteinen visio tuottavat tuloksia kulttuurisesti moninaisissa kouluissa

Maahanmuuttajataustaisten nuorten oppimisen ei tulisi olla yksittäisen opettajan vastuulla, vaan koko koulun asia. Opettajien asenteet ja oppilaisiin kohdistetut odotukset vaikuttavat enemmän maahanmuuttajaoppijoihin kuin kantaväestön oppijoihin.

Kulttuurinen moninaisuus on tuonut uusia haasteita niin opettajille kuin rehtoreille.⁵ Useiden Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tehtyjen tutkimusten mukaan tuloksellisia kouluja yhdistävät vahva johtajuus sekä koulun yhteinen visio. Menestyvillä kouluilla on koherentti koko koulua koskeva visio, yhteiset päämäärät ja tavoitteet sekä kaikkiin oppilaisiin kohdistuvat korkeat odotukset.⁶ Sekä kunta- että koulutasolla maahanmuuttajataustaisten oppilaiden asioita tulisi käsitellä samassa pöydässä kuin muitakin opetusasioita.⁷ Koulun johdon sitoutuminen strategioiden täytäntöönpanoon on keskeistä niiden menestyksellisen toteuttamisen kannalta.⁸

Opettajien ja koko koulun oppilaisiin kohdistamien korkeiden odotusten merkitys korostuu useissa tutkimuksissa. Opettajien asenteilla on yleisesti ottaen varsin pieni vaikutus oppilaiden oppimiseen, mutta stigmatisoituihin ryhmiin, kuten maahanmuuttajiin, näillä asenteilla on suurempi vaikutus.⁹ Oppilaisiin kohdistetut matalat odotukset alentavat osaltaan oppimistuloksia tuottaen itseään toteuttavan ennusteen.

Opettajien monikulttuurisuuskoulutuksen osalta on todettu, ettei yhdessä koulussa hyvin toimiva opetustapa välttämättä toimi toisessa koulussa samalla tavoin.¹⁰ Koulujen täytyy jossain määrin kehittää itse omat käytänteensä ja päivittää niitä.

Nykyiset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet¹¹ nostavat kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ja kaikkien opettajien kielitietoisuuden vahvistamisen keskeiseksi tekijöiksi, joiden avulla koko koulun toimintakulttuuri kehittyy. Toimintakulttuurin kehittämisessä koulun johdolla on tärkeä tehtävä.¹²

Yhteisön vaikutuksesta kouluissa:

Huoltajien ja koulua ympäröivän yhteisön sitouttaminen koulun toimintaan on myös tärkeä osa maahanmuuttajien lasten koulumenestyksen parantamista ja koulun johdon tehtäviä.¹³ Suomessa on nostettu esiin rehtorien ja opettajien kokemia haasteita maahanmuuttajavanhempien kanssa kommunikoinnissa ja ristiriitojen selvittämisessä.¹⁴ Isossa-Britanniassa keskiössä on laajempi vanhempien ja yhteisön osallistaminen. Erään tutkimuksen rehtorit kokivat, että koulua ympäröivän yhteisön tuominen kouluun ja koulun vieminen yhteisöön tekivät kouluista parempia erityisesti etnisille vähemmistöille ja auttoivat myös opettajia ymmärtämään paremmin oppilaidensa taustaa. Tutkimuksessa ei kuitenkaan löydetty yhtä oikeaa tapaa rakentaa tällaista koulun ja yhteisön välistä yhteistyötä, ja se vei huomattavasti rehtorien aikaa ja resursseja.¹⁵

5 Hämäläinen & Välijärvi 2007; Kuukka 2009

6 Genesee ym. 2006

7 Elfers & Stritikus 2014

8 Esim. Coleman & Goldenberg 2010

9 Jussim & Harber 2005

10 Gay 2010

11 Opetushallitus 2014

12 ks. myös Pirinen 2015

13 Blair 2002; Block ym. 2014; McAndrew 2009; OECD 2010; Walker & Dimmock 2005

14 esim. Kuukka 2009

15 Walker & Dimmock 2005

Yksilöllinen tuki, ohjaus ja myönteinen ilmapiiri koulussa kannustavat jatkamaan opintoja

Tutkimusten mukaan kouluissa tarjottava yksilöllinen tuki, myönteinen ilmapiiri ja korkeiden oppimistulosten vaaliminen lisäävät halukkuutta jatkaa opiskelua peruskoulun jälkeen.

Korkea köyhyysaste ja varhainen koulutuspolkujen eriytyminen linkittyvät korkeampaan todennäköisyyteen keskeyttää opinnot.

Koulutussiirtymiä ja koulutuksen läpäisyä käsittelevät tutkimukset ovat nostaneet esiin muun muassa yksilöllisen tuen, ohjauksen ja koulujen ilmapiirin merkittävän vaikutuksen. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa vahva opettajien tuki, positiivinen ilmapiiri ja korkeiden oppimistulosten vaaliminen lisäsivät opiskelijoiden halukkuutta jatkaa peruskoulun jälkeiseen koulutukseen.¹⁶

Miten opintojen keskeyttämistä on ehkäisty?

Yhdysvalloissa on tutkittu paljon etnisten vähemmistöjen korkeampaa todennäköisyyttä keskeyttää korkeakouluopintonsa. Yksi syy opintojen keskeyttämisen taustalla on opiskelijoiden tunne siitä, että he eivät pärjää opinnoissaan ja että he eivät sen takia kuulu korkeakouluun. Kun ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille jaettiin tietoa siitä, että alkuvaiheen opiskeluvaikeudet ovat yleensä ohimeneviä, tiedon saaneet vähemmistöopiskelijat pärjäsivät opinnoissaan huomattavasti paremmin kuin tutkimuksen kontrolliryhmät. Myös heidän terveytensä ja koettu hyvinvointinsa olivat kontrolliryhmiä parempia.¹⁷

Kansainvälisten tutkimusten mukaan laaja ammattillinen koulutussektori vähentää koulupudokkuutta koulutusjärjestelmätasolla.¹⁸ Korkeampi koulutuspolkujen eriytymisikä taas on yhteydessä koulupudokkaiden pienempään sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Sosioekonomisista tekijöistä tärkein on köyhyysaste, joka lisää koulupudokkuuteen liittyvää eriarvoisuutta. Tämä johtuu luultavasti siitä, että köyhyysasteen ollessa korkea huonompiosaisten perheiden nuoret saattavat tuntea suurempaa tarvetta siirtyä varhain työelämään ja toisaalta parempiosaisten perheiden nuoret saattavat tuntea suurempaa tarvetta hankkia korkeampi koulutus köyhyysriskin välttääkseen.¹⁹ Vaikka Suomessa köyhyysaste on kansainvälisesti katsoen suhteellisen alhainen, on maahanmuuttajaperheiden köyhyysaste huomattavasti korkeampi. Tämä voi vaikuttaa maahanmuuttajataustaisten nuorten koettuun tarpeeseen siirtyä työelämään, varsinkin jos opiskelu koetaan haasteelliseksi.

Vanhempien merkitys koulutuspolulla etenemisessä:

Perheen välittämällä tiedolla koulutuksesta on vaikutusta nuorten koulutussiirtymiin. Tavallisesti vanhemmat pystyvät neuvomaan lapsiaan koulutuspolun eri vaiheissa sitä paremmin, mitä pidemmälle he itse ovat sillä edenneet. Korkeakoulutetutkaan maahanmuuttajavanhemmat eivät ole välttämättä käyneet järjestelmää itse läpi, joten heidän mahdollisuutensa neuvoa lapsiaan ovat huomattavasti heikommat. Etenkin vanhimmilla lapsilla on maahanmuuttajaperheissä edelläkävijän rooli, ja heidän esimerkkinsä ohjaa usein myös nuorempien sisarusten koulutusvalintoja.²⁰ Informaatiovajetta on pyritty täyttämään sekä Suomessa että muissa maissa tuottamalla tietoa koulutusjärjestelmästä joko vanhemmille tai suoraan nuorille itselleen. Yleisemmin vanhempien tukeminen ja heidän aktivoimisensa on nostettu esiin lähes joka koulutusasteella varhaiskasvatuksesta alkaen.²¹

Suomessa tehdyn selvityksen mukaan monissa ammatillisen koulutuksen oppilaitoksissa maahanmuuttajataustainen nuori ei saa mitään erityistä tukea, jos hän on keskeyttämässä opintojaan.²² Jossain määrin huolestuttavaa on, että oppilaitoksissa ei ylipäätään ollut käsitystä siitä, keskeyttävätkö maahanmuuttajataustaiset nuoret opintonsa valtaväestöä todennäköisemmin. Yleinen käsitys oli, ettei merkittävää eroa ollut. Selvityksen perusteella maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille olisi hyvä lisätä tukea suomen kielen oppimiseen sekä opinto-ohjaukseen. Opinto-ohjausta tarvitaan erityisesti alemmille koulutusasteille, jotta opiskelijoiden odotukset aloista ja opiskelusta olisivat realistisemmat.²³ Tiedonsiirto perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välillä on nostettu yhdeksi nivelvaiheen ongelmakohtaksi Suomessa.²⁴

16 Torgerson ym. 2008

17 Walton & Cohen 2011

18 Lavrijsen & Nicaise 2015

19 Lavrijsen & Nicaise 2015

20 Kilpi 2010

21 Espinosa 2013; Heckmann 2008; OECD 2010; Schnell ym. 2015

22 Kilpinen 2009

23 Kilpinen 2009

24 Pirinen 2015

Peruskoulun päättövaiheessa ja nuorina aikuisina maahan muuttaneet tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea

Myöhään maahan tulleet nuoret kohtaavat haasteita kielen oppimisen, koulumenestyksen sekä myöhemmin työelämään siirtymisen suhteen. Koulutuksen ohella yksin saapuneita nuoria tulisi auttaa kokonaisvaltaisessa kotoutumisessa tarjoamalla sosio-psykologista tukea ja tukea työelämään siirtymisessä.

Myöhään maahan tulleista nuorista on suhteellisen vähän tutkimustietoa. Tutkimuksissa todetaan, että mitä myöhemmällä iällä nuori on muuttanut maahan, sitä heikompi on hänen kielitaitonsa sekä menestyksensä koulussa ja työelämässä.²⁵ Toisaalta aikuisia maahanmuuttajia koskevien tutkimusten mukaan pidempi maassaoloaika on yhteydessä parempaan menestykseen työelämässä, joten nuorempina maahan muuttaneet pärjäävät työelämässä paremmin suhteessa samanikäisiin mutta vanhempina muuttaneisiin. Myöhään maahan tulleet nuoret ovat siis suhteessa muihin lapsina tai nuorina muuttaneisiin epäedullisessa asemassa, mutta suhteessa aikuisina maahan muuttaneisiin he saattavat olla paremmassa asemassa.

Myöhään maahan tulleita nuoria koskevat tutkimukset keskittyvät enimmäkseen nuoriin, joilla on katkonainen koulutustausta sekä yksin tullessiin turvapaikanhakijoihin. Yläkouluikäisille katkonainen koulutustausta on suurempi ongelma kuin nuorempina tulleille.

OECD kehottaa panostamaan yksin tulleiden turvapaikanhakijoiden kokonaisvaltaiseen kotoutumiseen, johon kuuluu erityisesti koulutus mutta myös työelämään siirtymisen tukeminen ja laajempi sosio-psykologinen tuki.²⁷ Suomalaisissa tutkimuksissa ja selvityksissä on nostettu tämän ryhmän erityiseksi ongelmiksi asunnottomuus, toimeentulon epävarmuus ja ongelmat perhetilanteessa, erityisesti vaikeudet perheen yhdistämisessä.²⁸ Sopivien koulutusohjelmien kehittäminen ei yksin riitä, jos nämä nuorten muut ongelmat ovat ratkaisematta. On suuri todennäköisyys, että nuoret eivät pysty keskittymään koulunkäyntiin, vaan suuntautuvat ennemmin työmarkkinoille, jossa heillä on matalan koulutustasonsa ja riittämättömän kielitaitonsa vuoksi tarjolla vain hyvin epävarmoja ja matalasti palkattuja töitä. Erityisesti perheen yhdistämistä tavoittelevat nuoret aikuiset voivat herkästi suuntautua työmarkkinoille mieluummin kuin koulutukseen täyttääkseen perheenyhdistämiselle asetetut tulorajat.²⁹

Yksin tulleiden turvapaikanhakijoiden koulutuspolut Ruotsissa:

Ruotsissa on selvitetty yksin tulleiden turvapaikanhakijoiden koulutuspolkuja ja työelämään siirtymistä. Tyypillistä näille nuorille on opiskella toisella asteella 19–20-vuotiaiksi asti ja sen jälkeen joko jäädä koulutuksen ulkopuolelle tai jatkaa aikuisoppilaitoksissa. Osa jatkaa opintojaan myös yliopistoissa, kansanopistoissa tai työelämäkursseilla. Yleisesti ottaen tämän ryhmän koulutustaso jää suhteellisen matalaksi: miehistä hieman yli puolet ja naisista noin 60 prosenttia saa suoritettua vähintään toisen asteen koulutuksen. Miehistä noin neljännes ja naisista noin joka seitsemäs ei saa peruskoulua suoritettua loppuun.²⁶

Suurissa kaupungeissa erilaisia koulutusvaihtoehtoja on kohtuullisen paljon, mutta virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolisiin koulutuksiin voi olla vaikea löytää, ja Suomessa hankemuotoiset koulutukset ovat usein lyhytkestoisia. Turun seudulla erilaisia maahanmuuttajanuorten siirtymiä pyrittiin selkiyttämään vuosina 2008–2011 toimineessa VaSkooli-hankkeessa³⁰ ja Oulussa vuosina 2010–2013 toimineessa Mano-hankkeessa.³¹ Helsingissä tutkittiin maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolkuja vuosina 2013–2014.³² Työryhmän raportin pohjalta käynnistettiin muun muassa Maahanmuuttajanuorten kotoutumis- ja palveluverkosto, jossa toimii työntekijöitä eri toimialoilta (koulutus, sosiaalitoimi, Ohjaamo, järjestöt). Oulussa myöhään maahantulleiden nuorten ohjaustoiminta on juurrutettu osaksi kaupungin etsivää nuorisotyötä.

OECD:n kuvaamissa eri maiden hyvissä käytänteissä yhteistä on, että ne yhdistävät koulutukseen muun muassa henkilökohtaista opinto- ja uraohjausta ja usein myös mielenterveyspalveluita. Esimerkkeiksi on nostettu muun muassa Yhdysvalloissa toimiva Unaccompanied Refugee Minors (URM) -ohjelma sekä Münchenissä Saksassa toimiva SchlaU-Schule.³³ Yhdysvalloissa on myös kerätty hyviä käytänteitä koulutusohjelmista maahanmuuttajanuorille, joilla on katkonainen koulutustausta.³⁴ Näissäkin ohjelmissa korostetaan kokonaisvaltaista tukea, joka ottaa huomioon paitsi nuorten mahdollisen traumatisoitumisen ja tarpeen päästä nopeasti työelämään, myös korkeat koulutustavoitteet.

25 Böhlmark 2008, 2009; Corak 2011; Heath & Kilpi-Jakonen 2012; Pendakur & Pendakur 2016; van Ours & Veenman 2006

26 Çelikaksoy & Wadensjö 2015

27 OECD 2016

28 Björklund 2015; Kivijärvi 2015; Mano 2013; Opetus- ja kulttuuriministeriön maahanmuuttoasioita koskeva työryhmä 2016; Tarnanen ym. 2013

29 Kivijärvi 2015

30 Ahola ym. 2010

31 Mano 2013

32 Helsingin kaupunki 2014

33 OECD 2016: 47–48

34 Spaulding ym. 2004

Välittömät kielikoulutukset ja lähellä työmarkkinoita olevat työllistämistoimenpiteet tukevat maahanmuuttajien työllistymistä

Työllistymistä tukevista toimenpiteistä tehokkainta on tuettu työllistyminen yksityiselle sektorille ja lyhyet, maksimissaan muutaman kuukauden pituiset työllistymistä tukevat ohjelmat. Kielikursseista on suurin hyöty, jos ne tapahtuvat piakkoin maahanmuuton jälkeen.

Suomessa tehdään jo monia toimenpiteitä, joita OECD:n suosituksissa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden integroimiseksi nostetaan esiin: osaamisen kehittämistä tarjotaan jo vastaanottokeskuksissa, turvapaikanhakijoiden on mahdollista tehdä töitä ja kielen opetusta tarjotaan monilla eri tasoilla.³⁵ Pidemmän tähtäimen kotoutumisen tukemiseksi OECD suosittelee, että kotoutumiskoulutukselle ei asetettaisi aikarajoituksia: erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomien kieli- ja muut opinnot kestävät väistämättä vuosia. Maahanmuuttajien integroituminen työmarkkinoille on hidasta johtuen osaksi juuri siitä, että kielitaidon kehittyminen kestää kauan. Puutteellisella kielitaidon tasolla on näin ollen suora yhteys heikkoon työllistymiseen. Opintojen yhdistämistä työntekoon ja lastenhoitoon tulisi tukea järjestämällä opetusta myös iltaisin.

Butschek ja Walter³⁶ ovat analysoineet maahanmuuttajiin kohdistuvia työllistämistoimenpiteitä eri Euroopan maissa. Tulosten mukaan työllistämistä tehokkaimmin lisäävä toimenpide on tuettu työllistyminen yksityiselle sektorille. Lisäksi meta-analyysin tuloksista käy ilmi, että lyhyet, enintään neljän kuukauden pituiset työllistämishjelmat ovat tehokkaampia kuin pidemmät ohjelmat.

Meta-analyysin taustoja:

Analysoidut maat olivat Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Saksa, Alankomaat ja Sveitsi. Pohjoismaiden tulokset olivat yleisesti ottaen positiivisia, ja Saksan tulokset neutraaleja. Alankomaiden ja Sveitsin tulokset olivat negatiivisia, mikä tarkoittaa, että toimenpiteet olivat hidastaneet työllistymistä verrattuna muuhun verrokkiryhmään. Meta-analyysissä arvioidut toimenpiteet kattoivat sekä yleisiä työllistämistoimenpiteitä, kuten työharjoitteluja ja palkkatukia, että erityisesti maahanmuuttajille kohdistettuja toimenpiteitä, kuten kotoutumiskoulutusta. Arvioidut tulokset olivat lyhyen aikavälin tuloksia eli enimmillään kaksi vuotta toimenpiteen päättymisen jälkeen.³⁷

Samaan johtopäätökseen päätyy myös aiempi suppeampi tutkimuskatsaus, jonka mukaan tehokkaimmin maahanmuuttajien työllistymistä tukevat lähellä työmarkkinoita olevat toimenpiteet, kuten esimerkiksi tuettu työllistyminen, eli palkkatuki tai harjoittelu.³⁸ OECD on myös todennut, että nopean työllistymisen tukeminen tuottaa positiivisia pitkäaikaisia vaikutuksia. Työnantajat arvostavat kotimaista työkokemusta ja sen odotetaan tuottavan parempaa tietoa työnhakijan kyvyistä kuin ulkomaiset tutkinnot tai työkokemus.³⁹ Tehokkainta tuettu työllistyminen on heti työttömyysjakson alussa tai pian maahanmuuton jälkeen ja yksityisellä sektorilla.⁴⁰

Kielikoulutusten vaikutuksesta:

Yleisesti Euroopan maissa kielikoulutukset eivät ole usein kovinkaan vaikuttavia.⁴¹ Yksi syy siihen, miksi monet tutkimukset eivät löydä kielikoulutuksille positiivista vaikutusta, on se, ettei niissä oteta huomioon koulutukseen osallistumisen ajankohtaa. Koulutuksesta on suurin hyöty sekä kielenoppimiselle että sosiaalisille suhteille, jos se tapahtuu piakkoin maahanmuuton jälkeen.⁴² Turkista ja Marokosta Länsi-Eurooppaan muuttaneita tutkittaessa vain niistä kielikoulutuksista, jotka oli käyty kahden vuoden kuluessa maahantulosta (tai joissain tapauksissa viimeistään 2–4 vuoden kuluessa), oli hyötyä pidemmällä tähtäimellä.⁴³

Tanskassa kielikoulutusten on todettu vaikuttavan positiivisesti hiljattain maahanmuuttaneiden työllistymiseen kehittyneen kielitaidon kautta.⁴⁴ Tosin tässäkin tutkimuksessa tehokkaimmaksi työllistymisen edistäjäksi todettiin palkkatuki yksityiselle sektorille. Monien työllistämistoimenpiteiden suurimmaksi haasteeksi todettiin se, etteivät asiakkaat aktiivisesti hakeneet muuta työtä ja työllistymistä ohjelmien aikana, eikä työllistymistä näin ollen tapahtunut toimenpiteisiin osallistumisen aikana. Tämä piti paikkansa erityisesti silloin, kun toimenpide yhdistettiin kielikurssiin.

Kotoutumiskoulutuksen vaikutuksen todetaan joissakin tutkimuksissa hidastavan työllistymistä.⁴⁵ Poikkeuksen muodostavat maahanmuuttajat, jotka ovat ennen työttömyyttä saaneet toimeentulotukea. Heidän työllistymiseensä kotoutumiskoulutus ei ole vaikuttanut. Heikko vaikutus voi osittain johtua siitä, että koulutukseen kuuluu paljon osia, joiden kytkös työelämään on vähäinen.⁴⁶ Suomalaisia kotoutumissuunnitelmia arvioineet ovat todenneet suunnitelmien parantaneen maahanmuuttajien työllisyyttä ja tuloja sekä vähentäneen sosiaalietuuksien käyttöä.⁴⁷

Maahanmuuttajille tarjottavia työvoimakoulutuksia ja valmennuksia on tutkittu Alankomaissa, Irlannissa, Ison-Britanniassa ja Italiassa. Tuloksena on ollut, että nämä toimenpiteet eivät näytä parantavan työllistymistä eivätkä työllistyneiden ammatillista asemaa.⁴⁸ Irlannissa valmennusten ainoa vaikutus työllistymiselle oli negatiivinen. Koulutuksilla oli vaikutusta vain Italiassa, jossa ne paransivat työllistyneiden ammatillista asemaa. Koulutusten vaikutusta maahanmuuttajien työllistymiseen on tutkittu myös Saksassa.⁴⁹ Tulosten perusteella koulutukset, jotka keskittyvät ammattiin liittyviin taitoihin ja joiden aikana käytetään soveltuvuuskokeita ja annetaan ammattiin liittyvää ohjausta, edistävät työllistymistä. Sen sijaan esimerkiksi työnhakuvalmennus ja ohjelmat, jotka yhdistelevät erilaisia kursseja, ovat pitkälti tehostomia sekä maahanmuuttajille että valtaväestölle. Toisaalta työnhakuvalmennuksella on todettu olleen positiivinen vaikutus työllistymiseen Ruotsissa.⁵⁰

35 OECD 2016

36 Butschek & Walter 2014

37 Butschek & Walter 2014

38 Rinne 2012

39 OECD 2007

40 Bilgili 2015

41 Migration Policy Group 2013

42 Höhne & Michalowski 2016

43 Höhne & Michalowski 2016

44 Clausen ym. 2009

45 Clausen ym. 2009

46 Bilgili 2015

47 Sarvimäki & Hämäläinen 2010

48 Kogan 2016

49 Thomsen ym. 2013

50 Andersson Joonas & Nekby 2012

Lopuksi

Kansainvälisistä tutkimuksista nousee esiin kaksi yleisempää haastetta, jotka pätevät niin lapsina, nuorina kuin aikuisina maahan muuttaneiden koulutuspolkuihin.

Ensimmäinen haaste on maahanmuuttajien mahdollisimman varhainen integrointi yleisopetukseen tai muihin valtaväestön opetusryhmiin, ja kielenoppimisen tukeminen näissä ryhmissä sekä työn ohessa (esim. OECD 2015). Haasteena ovat erityisryhmät, kuten nuoret ja aikuiset, joilla on heikko luku- ja kirjoitustaito. Opettajien kielitietoisuutta ja kielitietoista opetusta tulisi parantaa kaikilla koulutusasteilla ja myös työvoimakoulutuksessa.

Toinen haaste on luoda ehjiä kotoutumispolkuja.⁵¹ Sekä nuorten että aikuisten koulutuskenttää on arvioitu sirpaleiseksi ja epäselväksi. Toisaalta maahanmuuttajat tulevat hyvin erilaisista taustoista ja heillä on erilaisia tarpeita koulutuksen sisällön ja koulutusjärjestelyiden suhteen. Koulutustarjontaa tulisi kehittää samanaikaisesti sekä yksinkertaisemmaksi että vastaamaan moninaisiin tarpeisiin.

51 Tarnanen ym. 2013

Kartoitus maahanmuuttajien koulutuksen haasteista Suomessa

Arviointikohteiden valinnan sekä niihin liittyvien erityiskysymysten suuntaamiseksi toteutettiin vuonna 2016 tarvekartoitus keskeisimmistä maahanmuuttajien integroitumisen haasteista ja siitä, mihin hyviä käytäntöjä ja uusia toimintamalleja kentällä erityisesti kaivataan.

Kartoitus toteutettiin verkkokyselynä, joka lähetettiin laajasti opetuksen ja koulutuksen järjestäjille ja muille sidosryhmille. Kyselyyn saatiin noin 30 vastausta. Vastanneiden joukossa oli muun muassa tutkijoita, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, järjestöjä, koulutushallinnon toimijoita sekä ELY-keskusten edustajia.

Kartoituksen pohjana toimivat arviointiryhmän rajaamat kahdeksan teema-aluetta kuvauksineen. Vastaajia pyydettiin avaamaan haasteellisuuden syitä, teema-alueisiin liittyviä kehittämistarpeita sekä jo tiedossa olevia kansallisia ja kansainvälisiä hyviä käytäntöjä. Kartoituksessa ilmeni, että tiedossa olevia hyviä käytäntöjä oli kentällä hyvin niukalti tarjolla. Seuraavassa kuvataan vastausten pohjalta rajatut teemat sekä niiden haasteet ja kehittämistarpeet.

Monikielisyyden tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen rooli kotoutumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä palveluna on maahanmuuttajataustaisten perheiden kannalta keskeinen. Varhaiskasvatuksen siirtyminen osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää edellyttää myös monikielisyyden ja kielitietoisuuden tukemisen entistä tietoisempaa vahvistamista. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen kieleen vasta varhaiskasvatuksessa, ja joissakin lapsiryhmissä enemmistö lapsista on äidinkieltään muun kuin suomenkielisiä.

Kielitietoisuuden opetuksen ja ainetietoisuuden kielenopetuksen sekä kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen liittyvien kompetenssien kehittäminen ja tukeminen opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen avulla.

Perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa opettavilla oppiaineilla on omat tekstilajinsa ja kielelliset ominaisuutensa, jotka opettajien tulisi tunnustaa, ja joita olisi tietoisesti opetettava. Kielitietoinen opetus hyödyttää sekä suomea toisena kielenä että suomea äidinkielenä käyttäviä oppijoita. Keskeistä on vahvistaa eri oppiaineiden ja tiedonalojen kielten opetusta ja opettajien yhteistyötä sekä opettajien peruskoulutuksen että täydennyskoulutuksen avulla, jotta yhteisvastuullisuus monikielisten oppijoiden opettamisessa toteutuisi.

Koulun/oppilaitoksen johtamiskäytännöt

Koulun/oppilaitoksen toimintakulttuurin ja eetoksen kehittäminen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta todentavaksi on mitä suurimmassa määrin johtamisen haaste. Rehtorin rooli kielitietoisuuden toimintakulttuurin kehittämisessä ja opettajien yhteistyön mahdollistamisessa on keskeinen. Koulujen ja oppilaitosten kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden lisääntyessä vaaditaan myös entistä tietoisempaa eettistä ja pedagogista johtamista.

Perus- ja toisen asteen nivelvaiheen joustavat käytännöt ja ohjaus

Perus- ja toisen asteen nivelvaiheen haasteina ovat koulutustarjonnan riittämättömyys sekä vakiintumattomat ja vaihtelevat tiedonsiirtokäytännöt. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen yhteyttä tutkintoon johtavaan koulutukseen ja opiskelijoiden mahdollisuutta suorittaa siihen kuuluvia opintoja jo nivelvaiheen aikana tulisi tukea.

Oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleiden oppijoiden koulupolkujen haasteet

Monien maahanmuuttajalasten ja -nuorten oppimistulokset jäävät kantaväestön oppijoiden tuloksia heikommiksi. Erityisen ongelmallinen tilanne on perusopetuksen päättövaiheessa maahan tulleilla nuorilla, joilla on puutteellinen koulunkäyntitausta. Tällöin myös toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämisen riski on suuri.

Opiskelijoiden osaamisen tunnistaminen

Maahanmuuttajien työmarkkinoille sijoittumisen haasteena on heidän osaamisensa tunnistamisen ja aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukemisen prosessien hitaus ja vakiintumattomuus esimerkiksi tutkinnon tunnistamisen käytännöissä.

Integraatioon, monikielisyyteen ja kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvät strategiat

Maahanmuuttajataustaisten oppijoiden koulutuspolkujen sujuvoittaminen ja niissä eteneminen edellyttävät opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä strategiaa, jolla koulutusjärjestelmään integroitumista kehitetään systemaattisesti, suunnitelmallisesti ja proaktiivisesti. Haasteena on se, jos opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä puuttuu visio ja strateginen näkökulma kasvavaan kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus on keskeinen toimenpide oppivelvollisuuden ylittäneiden maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi sekä yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja elämänhallintaan liittyvien valmiuksien parantamiseksi. Se toimii myös väylänä muuhun koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille. Kotoutumiskoulutuksena järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä. Siihen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnistamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

1 Koulun/oppilaitoksen johtamiskäytänteet

”Johtajien osaaminen on keskeistä koulun toimintakulttuuria kehitettäessä. Opettajien yhteistyö esimerkiksi integraation osalta (valmistava opetus – yleisopetus) täytyy saada onnistumaan riippumatta opettajien innostuksesta tai henkilökemioista. Tässä koulun rehtorilla on merkittävä rooli.

Kaikissa kouluissa kielitietoisuuteen ei vielä kiinnitetä huomiota. Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma painottaa kielitietoista opetusta, mutta rehtorit kaipaavat varmasti tähän lisäohjeistusta ja tukea, jotta pääsevät toimintakulttuurin muutoksessa alkuun. Ajan löytäminen opettajien väliselle yhteistyölle koetaan usein haasteelliseksi.

Johtamisella voidaan vaikuttaa merkittävästi oppilaitoksen toimintakulttuuriin. Toimintakulttuuri voi myös opetushenkilöstön ja oppilaiden kautta levitä laajasti sekä hyvässä että pahassa. Valitettavasti organisaatioiden johtoasemissa olevilla esiintyy piittaamattomuutta ja haitallista lojaliteettia (suhteessa muihin johtoasemassa oleviin) ajatellen yhdenvertaisuuden toteutumista ja väärinkäytöksiin puuttumista.”

2 Perus- ja toisen asteen nivelvaiheen joustavat käytännöt ja ohjaus

”Kaikille oppilaille ei löydy sopivaa jatkokoulutuspaikkaa. Ongelma on etenkin myöhään maahan tulleilla ja heikon koulutaustan omaavien kohdalla.

Nivelvaihe perusasteelta toiselle asteelle on tärkein vaihe suomalaisessa koulujärjestelmässä.

Vieraskielisten osuus on suhteettoman korkea niiden joukossa, jotka eivät peruskoulun jälkeen saa yhteishaussa jatko-opintopaikkaa. Enemmistö vieraskielisistä asuu kasvukeskuksissa, mutta tilanne voi jatkossa muuttua, jolloin vieraskielisiä opiskelijoita tulee ensimmäistä kertaa myös sellaisiin oppilaitoksiin, joilla ei ole käytännössä lainkaan kokemusta vieraskielisten tarpeista.”

3 Oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan tulleiden oppijoiden koulupolkujen haasteet

”Heikolla koulutaustalla maahan tulleet, vain muutaman vuoden opiskelleet nuoret ovat heikoilla jatkokoulutuspaikkoihin hakeuduttaessa ja myöhemmin työllistyessä. Yhteiskunnassamme selviytyminen edellyttää tiettyjä perustaitoja, joita ilman on vaikea pärjätä. Näitä perustaitoja olisi oikeus jokaisen saada opiskella rauhassa, vaikka hieman muita nuoria myöhemminkin.

Oppivelvollisuusiän ylittäneet tai sen viime metreillä Suomeen muuttavat ja vähän koulutushistoriaa omaavat nuoret joutuvat vaikeaan asemaan. Perusopintojen suorittaminen tai niihin valmentautuminen tarkoittaa ajautumista sirpaleiselle ja niukasti resursoidulle kentälle.

Jos oppilas tulee Suomeen niin, että hän perusopetuksen valmistavan opetuksen jälkeen sijoittuu 7. tai 8. luokalle on tilanne todella haasteellinen, etenkin jos oppilaalla on vähäinen tai olematon koulunkäyntitausta omassa kotimaassa.

Hankalin ikä muuttaa uuteen maahan on oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa, koska kantaväestö on käynyt koulunsa alusta asti suomalaisessa koulujärjestelmässä ja maahanmuuttaja ei välttämättä ole käynyt lainkaan koulua synnyinmaassaan.

Oppivelvollisuusiän ylittäneet, noin 16–17-vuotiaina Suomeen tulleet, maahanmuuttajat ovat suuressa riskissä syrjäytyä. He eivät osaa suomea, ja osalla voi puuttua peruskoulutuskinto. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen ilman suomen kielen taitoa ja ilman peruskoulutuskintoa on haasteellista, ylemmistä kouluasteista puhumattakaan.

Tarvitaan lisää erilaisia tukiresursseja kyseisille oppilaille ja opettajille paremmat valmiudet kohdata oppilaat ja muokata opetusta ja materiaaleja heille parhaiten soveltuviksi. Olisi tärkeää, että oppilaat pääsisivät normaalille luokalle suomenkielisten oppilaiden joukkoon.”

4 Kotoutumiskoulutus

”Tavoitteena on, että viime vuosina tulleet turvapaikanhakijat/ oleskeluluvan saavat sijoittuvat myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Kotoutumiskoulutuksen järjestäminen on kuitenkin haasteellista pienille, heterogeenisille ryhmille alueilla, joilla on pitkät välimatkat ja heikot julkiset kulkuyhteydet.

Osassa maakunnista on suhteellisen vähän maahanmuuttajia, mikä luo oman haasteensa opetusryhmien kokoamiselle tietyntä ennalta sovittuna ajanjaksona toteutettavaksi. Oma haasteensa ovat myös pitkät välimatkat maakunnan reunamilta keskuksiin palveluiden ja opetuspaikkojen äärelle.

Koulutusten oikea-aikaisuutta ja koulutusten tarjoamista oikean lähtötason mukaan helpottaisi non-stop-kotoutumiskoulutus, jossa kouluttaja puntaroisi ryhmän sisällä opiskelijoiden lähtötason ja ohjaisi ryhmän toimintaa tähän pohjautuen. Non-stop-koulutusta voitaisiin toteuttaa myös maakunnissa ja koulutuksessa hyödynnettäisiin kouluttajan liikkumista opetuspaikasta toiseen. Lisäksi uutena kotoutumiskoulutukseen voisi kehittää myös mobiilisovellusten hyödyntämistä opetuksessa.”

Hyviä käytäntöjä etsimässä

Kansainvälisiä hyviä käytäntöjä

Skotlanti

Irlanti ja Englanti

Saksa

Norja

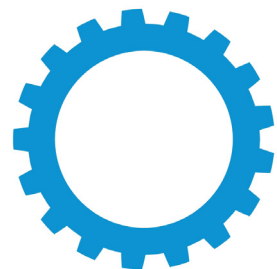

Kansainvälisiä hyviä käytäntöjä lähdettiin kartoittamaan Skotlannista, Irlannista, Englannista, Saksasta ja Norjasta. Skotlantiin suuntauduttiin alun alkaen tähtäimessä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden hyvät johtamiskäytännöt. Irlanti ja Englanti näyttäytyivät mielenkiintoisina perusopetukseen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheisiin liittyvien hyvien käytänteiden näkökulmasta, Norja puolestaan myöhään maahan tulleiden nuorten koulutuksen tukemisen osalta. Saksassa kiinnosti kotoutumiskoulutuksen organisointi. Siellä osavaltioilla on käytännössä enemmän tai vähemmän yksilölliset kotouttamispolitiikkansa, ja etenkin koulutukseen liittyvissä asioissa osavaltioilla on paljon itsehallinnollisia oikeuksia. Tässä hankkeessa vierailtiin kolmessa kaupungissa Baijerin osavaltiossa: Nürnbergissä, Augsburgissa ja Erlangenissa.

Suomen jälkeen suurimpia eroja valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisen välillä on Euroopan maista Belgiassa, Sveitsissä, Tanskassa ja Ruotsissa. Pienimmät erot taas löytyvät Slovakiasta, Irlannista ja Isosta-Britanniasta.⁵² Ison-Britannian sisällä erityisesti Skotlanti erottautuu maahanmuuttajien kantaväestöä paremmilla tuloksilla.⁵³ Maahanmuuttajien lapset ovat usein valtaväestöä heikommassa asemassa koulutuksellisissa siirtymissä, joissa heillä on suurempi riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle.⁵⁴ Iso-Britannia on tässä poikkeus: siellä maahanmuuttajien lapset tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvat nuoret jatkavat opintojaan todennäköisemmin kuin valtaväestön nuoret.⁵⁵

Pohjoismaista pienin ero maahanmuuttajataustaisten nuorten ja valtaväestön välillä on Norjassa. Myös absoluuttisen osaamistason suhteen maahanmuuttajataustaiset nuoret pärjäävät Norjassa parhaiten verrattuna muihin Pohjoismaihin.⁵⁶

Erilaisten kurssien vaikutusta maahanmuuttajien työllistymiseen on tutkittu Saksassa. Tulosten perusteella kurssit, jotka keskittyvät ammattiin liittyviin taitoihin, ja kurssit, joiden aikana käytetään soveltuvuuskokeita ja annetaan hieman ammattiin liittyvää ohjausta, edistävät työllistymistä.⁵⁷

52 OECD 2015: Kuvio 4.3

53 Valtiontalouden tarkastusvirasto 2015: 44–48

54 Jonsson ym. 2014

55 Jonsson ym. 2014, Torgerson ym. 2008

56 Harju-Luukkainen ym. 2014: 81, perustuen Christensen ym. 2014

57 Thomsen ym. 2013

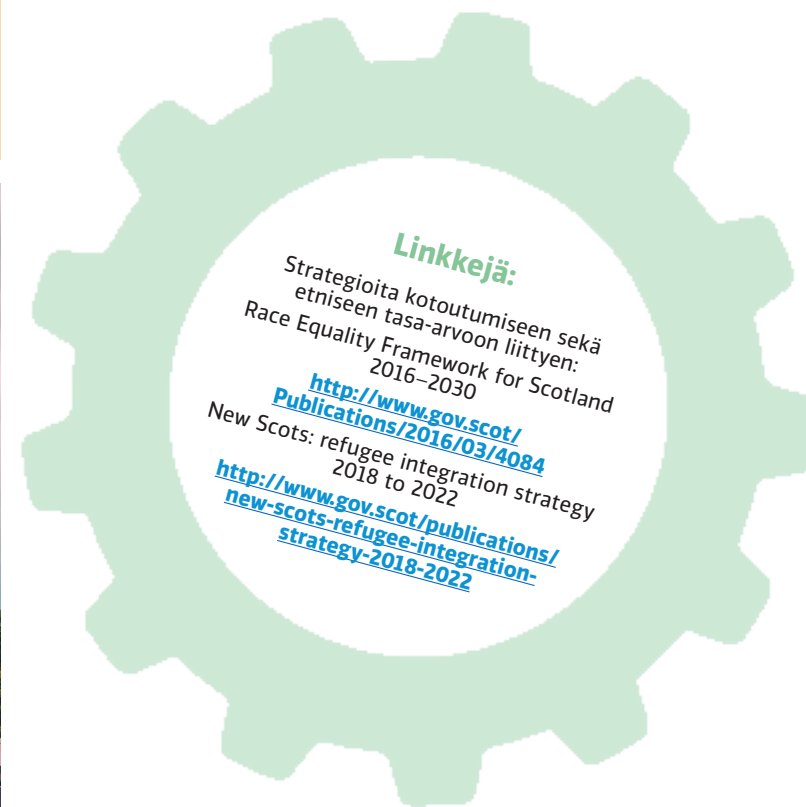
Hyviä käytäntöjä etsimässä

Skotlanti

Skotlannin koulutuspolitiikassa johtamisen merkitys tunnustetaan, ja koulun johtamiseen on laadittu toimivia ohjelmia. Johtamisen standardit (The Standards for Leadership and Management 2012) painottavat ammatillista etiikkaa ja henkilökohtaista sitoutumista johtamisen ytimenä. Vuonna 2016 julkaistu kehysasiakirja National Improvement Framework for Scottish Education asettaa koulun johtamisen koulutuksen vaikuttavuuden ja parantamisen yhdeksi keskeiseksi tekijäksi. Skotlannin koulutuspolitiikkaa linjaavissa asiakirjoissa nähdään keskeisenä johtamisen merkitys kaikki oppijat huomioivan inklusiivisen toimintakulttuurin luomisessa ja kehittämisessä. Vierailukohteissa Edinburghin yliopistossa, Glasgowssa, Education Scotlandissa sekä Scottish College for Educational Leadership -organisaatiossa tämä todentui selkeästi, joten johtamisen hyvien käytäntöjen teema laajeni koulutukseen liittyvien inklusiivisten politiikkojen kuvaukseksi.

Tilastotietoja:

Ulkomailla syntyneitä oli Skotlannissa vuoden 2011 virallisen väestölaskennan mukaan 7 %, ja vuonna 2015 arviolta 7,4 %. Yleisesti ottaen ulkomailla syntyneiden lukumäärät ovat kasvaneet huomattavasti viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2011 eniten maahanmuuttajia tuli Puolasta, Intiasta, Irlannista, Saksasta, Pakistanista, USA:sta ja Kiinasta. Ulkomailla syntyneiden suurimmat keskittymät ovat Edinburghissa (15,9 % asukkaista vuonna 2015), Aberdeenissa (17,3 % vuonna 2011) ja Glasgowssa (14,1 % vuonna 2015). Vuoden 2011 väestölaskennassa etnisistä ryhmistä 96 % oli valkoisia ja 2,7 % aasialaisia, muut ryhmät pienempiä. Saman väestölaskennan mukaan 5–17-vuotiaista lapsista 95 % oli valkoisia ja 3,1 % aasialaisia. Ulkomailla syntyneitä tässä ikäryhmässä oli 4,4 %.

Hyviä käytäntöjä etsimässä

Irlanti ja Englanti

OECD:n tutkimuksen mukaan (OECD/European Union 2015) Irlannissa ja Isossa-Britanniassa on pienimmät erot valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisessa, mikä osaltaan vaikutti Irlannin valikoitumiseen hyvien käytäntöjen kartoittamisen kohteeksi. Lisäksi Irlannin ja Suomen koulutusjärjestelmät ovat osin yhteneväisiä: opettajan ammattia arvostetaan, koulujen koko on suhteellisen pieni, ja koulutus nähdään ylipäättään keskeisenä yhteiskunnan menestystekijänä. OECD:n indikaattoreiden mukaan Isossa-Britanniassa nuorilla (25–34-vuotiailla) toisen polven maahanmuuttajilla kantaväestön nuoria yleisemmin korkea-asteen koulutus. Maahanmuuttajataustaisten nuorten keskuudessa koulupudokkaiden osuus on lisäksi pienempi kuin kantaväestön keskuudessa.

Maahanmuutto Irlantiin:

Viimeisen vuosikymmenen aikana Irlannin suosio maahanmuuttokohteena on kasvanut. Irlannin talouden kohentuminen ja halu ammattitaitoisten maahanmuuttajien vastaanottoon on lisännyt maahanmuuttajien määrää. Euroopan unionin jäsenenä Irlanti ei vaadi EU:n kansalaisilta maahantuloviisumia. Vuonna 2016 EU:n ulkopuolelta tulevia maahanmuuttajia oli 31 800, mikä on 40,1 % kaikista maahanmuuttajista. Maahanmuuton tarkastelu koulutustasoiittain osoittaa, että yli puolet 15-vuotiaista ja kaikista muuttaneista (57,1 %) oli suorittanut vähintään kolmannen asteen tutkinnon.

Linkkejä:
Irlannin tilastokeskuksen
maahanmuuttotilastot
vuodelta 2017
[https://www.cso.ie/en/
releasesandpublications/
er/pme/populationand
migrationestimatesapril2017/](https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/er/pme/populationandmigrationestimatesapril2017/)

Hyviä käytäntöjä etsimässä

Norja

Norjan opetusalan lainsäädännön (Education Act) mukaan kaikilla oppilailla on oikeus kymmenvuotiseen pakolliseen perusopetukseen sekä toisen asteen koulutukseen. Perusopetuksessa (sekä ala- että yläkoulussa) oppilailla, joiden äidinkieli on muu kuin norja tai saame, on oikeus erilliseen kielikoulutukseen, kunnes he ovat saavuttaneet riittävän tason koulun opetuskielessä. Norjan kielen opetussuunnitelma vähemmistökieliselä oppilaille (Curriculum for basic Norwegian fo language minorities) on luonteeltaan siirtymäopetussuunnitelma koulun aloittamisvaiheessa. Kaikilla peruskoulun oppilailla on oikeus saada maksutonta apua kotitehtävien tekemiseen. Läksyapua on tarjottava peruskoulun 1–10-luokkalaisille yhteensä kahdeksan tuntia viikossa. Läksyavun järjestäminen on kunnan velvollisuus. Suomessa läksyapu toimii kolmannen sektorin toimijoiden varassa (esimerkiksi Punaisen Ristin Läksyhelpit).

Vuodesta 1994 Norjassa kaikki lapset ovat olleet oikeutettuja maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Toisen asteen reformin myötä opintojensa keskeyttäneiden määrä on laskenut viidestä kolmeen prosenttiin.⁵⁸ Hiljattain maahan saapuneiden nuorten maahanmuuttajien eri oppiaineiden taitojen kartoittamiseen on kehitetty arviointityökalu, jonka tarkoituksena on tarjota opiskelijoille mukautettua koulutusta ja tukea koulutuksen loppuun suorittamista.

Norjassa koulutuksen on osoitettu vähentävän eroja maahanmuuttajataustaisten ja syntyperäisten välillä. Niiden maahanmuuttajataustaisten nuorten, jotka suorittivat toisen asteen koulutuksen vuosina 1990–2004, koulutustausta oli korkeampi kuin heidän vanhempinsa. Koulun keskeyttäminen on kuitenkin maahanmuuttajataustaisilla nuorilla yleisempää (16,7 %) kuin syntyperäisillä (8 %). Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorten toisen asteen koulutuksen suorittaminen on yhteydessä maahantuloikäen: esimerkiksi 11-vuotiaina saapuneista maahanmuuttajalapsista pienempi osa suorittaa toisen asteen koulutuksen loppuun kuin Norjassa syntyneet maahanmuuttajataustaiset lapset.⁵⁹

Statistics Norwayn (2016) mukaan maahanmuuttajien osuus väestöstä oli 13,4 % (n=698 600) ja maahanmuuttajien Norjassa syntyneiden lasten osuus 2,9 % (n=149 700) tammikuussa 2016. Nämä kaksi ryhmää edustavat 223 eri maata tai itsenäistä hallintoaluetta. Tilastoinnissa eivät ole mukana turvapaikanhakijat, jotka eivät ole saaneet oleskelulupaa ja joita ei ole merkitty väestökisteriin.

Suurin maahanmuuttajaryhmä Norjassa ovat puolalaiset, joiden osuus maahanmuuttajista on 14 %. Toiseksi suurin ryhmä ovat liettualaiset, kolmanneksi suurin ruotsalaiset, ja neljänneksi suurimman ryhmän muodostavat somalit. Vuonna 2015 suhteellisesti eniten kasvoi Syyriasta tulleiden maahanmuuttajien osuus: heitä oli vuoden 2016 alussa 9 700, kun vuotta aiemmin heitä oli 5 400. Eniten lapsia syntyi pakistaniastaustaisille vanhemmille, toiseksi eniten somalivanhemmille ja kolmanneksi eniten puolalaistaustaisille. Maahanmuuttajataustaisia asuu kaikissa Norjan kunnissa, mutta suurin osa heistä asuu Oslon alueella. Myös suurin osa maahanmuuttajataustaisille vanhemmille syntyvistä lapsista syntyy Oslon alueella. Oslossa asuvien maahanmuuttajataustaisten ja siellä maahanmuuttajille syntyneiden lasten osuus oli 33 % väestöstä vuoden 2016 alussa.

58 Bratsberg ym. 2012
59 Bratsberg ym. 2012

Hyviä käytäntöjä etsimässä

Saksa

Keskeinen osa saksalaista kotoutumisjärjestelmää on kotoutumiskoulutusten toteuttaminen. Kotoutumiskoulutusten tavoite on saavuttaa tyydyttävä saksan kielen taito sekä oppia maan historiaa, kulttuuria ja lainsäädäntöä. Koulutusten sisältö määritellään liittovaltioiden yhteisellä määräyksellä kotoutumiskoulutuksista. Kotoutumiskoulutuksen kielitaitotavoite on B1 (EVK). Lisäksi kotoutumiskoulutuksen hyväksyttävästi suorittaakseen tulee läpäistä lopputesti "Elämä Saksassa", joka on myös edellytys kansalaisuuden hakemiselle. Kotoutumiskoulutuksiin integroidaan ammatillisen sanaston ja osaamisen kerryttämistä, ja ne tarjoavat nopeamman väylän suoraan töihin tai ammatilliseen koulutukseen. Kotoutumiskoulutuksia tarjoavat sekä julkiset että yksityiset koulutuksen järjestäjät. Koulutukseen osallistumiseen ja siitä suoriutumiseen on liitetty myös sanktioita liittyen etuuksiin tai oleskelulupaan.

Vuosi 2015 oli Saksalle hyvin poikkeuksellinen, vaikka maa oli jo edeltävinä vuosina vastaanottanut yli 100 000 turvapaikanhakijaa vuodessa (vuonna 2014 noin 173 000). Kaikkiaan maahan arvioidaan tulleen ulkomaan kansalaisia noin kaksi miljoonaa. Suurin yksittäinen lähtömaa oli Syyria.

Maahanmuuton lukuja Saksasta:

Vuonna 2014 Saksassa asui noin kymmenen miljoonaa ulkomailla syntynyttä henkilöä, noin 13 % koko väestöstä. Ulkomaalaistaustaisia eli Saksaan muuttaneiden lisäksi sellaisia, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Saksan ulkopuolella, oli noin 15,6 miljoonaa. Maahanmuuttajien määrät alkoivat lisääntyä vuodesta 2010, ja vuosina 2013 ja 2014 Saksaan saapui yli miljoona henkilöä. Kyseisinä vuosina suurimmat maahanmuuttajamäärät tulivat Romaniasta, Puolasta ja Bulgariasta. Vuonna 2014 suurimmat ulkomaalaistaustaiset ryhmät olivat kuitenkin turkkilais-, puolalais- ja venäläistaustaiset.

Turvapaikanhakijoista noin 21 % sijoittuu Nordrhein-Westfalenin, noin 15,5 % Baijerin ja noin 13 % Baden-Württembergin osavaltioihin. Näissä osavaltioissa asuu muutenkin suuri osa Saksan ulkomaalaistaustaisista. Saksan ulkomaalaisista yli viidennes (noin 2,3 miljoonaa) asui vuonna 2015 Nordrhein-Westfalenissa ja noin 1,5 miljoonaa sekä Baijerissa että Baden-Württembergissä.

Baijerissa asuu vajaa 13 miljoonaa henkilöä (12,8 milj. vuoden 2015 lopussa). Ulkomaalaisten osuus väestöstä oli vuonna 2015 11,5 %, joka on hieman yli Saksan keskiarvon (korkeimmat prosenttiosuudet, yli 15 % Berliinissä ja Bremenissä.) Henkilöitä, joilla on ulkomaalaistausta (joko itse syntynyt ulkomailla tai vähintään toinen vanhemmista syntynyt ulkomailla), on selvästi enemmän, lähes viidennes osavaltion väestöstä (19,7 % vuonna 2011). Ennusteen mukaan prosenttiosuus nousee lähes kolmeen kymmeneen vuoteen 2024 mennessä. Osavaltion väestöstä vuonna 2011 5,4 % kuului kategoriaan (Spät-)Aussiedler eli muuttajiin, joilla on kuitenkin saksalainen etninen tausta. Seuraavaksi suurimmat kategoriat olivat turkkiläistaustaiset (2,9 % kaikista) sekä jugoslaviaistaustaiset. Baijerin ulkomaalaistaustaisista lähes puolet (42,3 %) sijoittuu Ylä-Baijerin (Oberbayernin) alueelle, jonka pääkaupunki on München.

Mittelfrankenin hallintopiiriin kuuluvassa Nürnbergin kaupungissa asui vuonna 2015 hieman yli puoli miljoonaa ihmistä (526 920). Kyseisessä hallintopiirissä on Ylä-Baijerin jälkeen toiseksi eniten ulkomaalaistaustaisia Baijerissa, 23 % väestöstä. Heistä 230 765 eli lähes puolet oli sellaisia, joilla oli ulkomaalaistausta, ja näistä puolestaan 113 110 ulkomaalaisia. Ulkomaalaistaustaisista suurin osa oli lähtöisin Euroopasta, ja yleisin taustamaa oli Turkki. Aasiaistaustaisia oli vuonna 2015 noin 38 000. Heidän joukossaan suurimmat lähtömaat olivat Kazakstan ja Irak.

Hyviä käytäntöjä etsimässä

Kansallisia hyviä käytäntöjä

Osana arviointihanketta Karvi avasi keväällä 2017 kaikille avoimen [Hyvät käytännöt -palveluportaalin](#). Portaaliin kerättiin tietoa kansallisista hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista, jotka liittyvät maahanmuuttajien koulutusjärjestelmään integroitumiseen. Kuka tahansa koulutuksen kentällä työskentelevä sai ehdottaa hyviä käytäntöjä – käytäntöjä löytyi aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen sekä opetustoimen henkilöstökoulutukseen. Palveluun saatiin esimerkiksi kotoutumiskoulutukseen, digitaaliseen oppimateriaaliin, monikulttuurisuuteen, oppilashuoltoon ja lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä käytäntöjä. Lisäksi löytyi vinkkejä matematiikan opetukseen aikuisille luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttajille, tietoa ystävähankkeista ja keinoja integroida suomen kielen opetus ammatilliseen koulutukseen.

Hyvä käytäntö voi olla menetelmä tai toimintatapa, joka on kehitetty opetuksen ja oppimisen tueksi, yhteistyön kehittämiseen, toiminnan suunnitteluun ja organisoimiseen, verkostoitumiseen, opetushenkilöstön kouluttamiseen tai arviointiin. Karvin Hyvät käytännöt -portaali löytyy osoitteesta:

hyvatkaytannot.oph.fi/karvi

Palvelu on osa Opetushallituksen Hyvät käytännöt -portaalia. Kerätyt hyvät käytännöt löytyvät myös [Karvin verkkosivuilta](#).

Hyvät käytännöt
KARVI

Suomi | Svenska | English [Kirjautu sisään](#)

Etusivu | **Varhaiskasvatus** | Esiopetus | Perusopetus | Aamu- ja iltapäivätoiminta | Lukiokoulutus | Taiteen perusopetus | Ammattikoulutus | Vapaa sivistystyö | Opetustoimen henkilöstökoulutus | Korkeakoulutus

Hyvät käytännöt

Hyvät käytännöt on Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen kaikille avoin palvelu. Palveluun kerätään eri arviointihankkeisiin liittyviä hyviä käytäntöjä. Toimivimmat käytännöt kuvataan myös arviointihankkeiden loppuraporteissa.

Hyvä käytäntö voi olla menetelmä tai toimintatapa, joka on kehitetty opetuksen ja oppimisen tueksi, yhteistyön kehittämiseen, toiminnan suunnitteluun ja organisoimiseen, verkostoitumiseen, opetushenkilöstön kouluttamiseen tai arviointiin. Kuka tahansa koulutuksen kentällä työskentelevä voi ehdottaa hyvää käytäntöä julkaistavaksi.

Hyvien käytäntöjen ehdottaminen aloitetaan avaamalla palvelusta "Uusi ehdotus". Julkaistuja hyviä käytäntöjä voi selaila koulumuodoittain, teemoittain sekä hakusanoilla.

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Linkkejä ja raportteja:

Hannah, K. 2014. Developments in inclusive education in Scotland. Presentation in Conference on Special Educational Needs 9th and 10th December 2014, Zayed University.
Connelly, G. & Furnivall, J. 2013. Addressing low attainment of children in public care: the Scottish experience. *European Journal of Social Work* 16:1, 88–104.
Barrett, L., Beaton, M., Head, G., McAuliffe, L., Moscardini, L., Spratt J. & Sutherland, M. 2015. Developing inclusive practice in Scotland: the National Framework for Inclusion. *Pastoral Care in Education: An International Journal of Personal, Social and Emotional Development* Vol. 33, No. 3.
National Framework for Inclusion
<http://www.frameworkforinclusion.org/>

Mitä?

Skotlannin kansallinen viitekehys inklusion edistämiseksi määrittelee keskeiset arvot ja uskomukset, ammatillisen tietämyksen ja ymmärryksen sekä ammatilliset taidot ja kyvyt, jotka opettajiksi opiskelevilla ja uransa eri vaiheissa olevilla opettajilla tulee olla inklusion toteuttamisessa. Siihen yhdistyvä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden agenda edistää kaikkien oppijoiden oppimisedellytysten kehittämiseen kannustavia oppimis- ja opetusstrategioita.

Mihin tarkoitukseen?

Kansallinen viitekehys inklusion edistämiseksi kehitettiin tukemaan sekä opettajiksi opiskelevia että uransa eri vaiheissa olevia opettajia työskentelemään yhä monimuotoistuvamman oppijajoukon oppimisen edistämiseksi. Viitekehysten kuvaukset kytkeytyvät standardeihin, joita Skotlannissa sovelletaan opettajien rekisteröintiin, opettajan uran aikaiseen ammatilliseen oppimiseen sekä koulun johtamiseen ja hallintointiin.

Missä ja kuka?

Inklusiota edistävän kansallisen viitekehysten on laatinut Skotlannin opettajankoulutuskomitean perustama työryhmä. Seitsemän opettajankoulutusta tarjoavan yliopiston edustajista muodostetun työryhmän laatimat perusteet julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2009 ja tarkistettiin vuonna 2014.

Miten toimii?

Kansallista viitekehystä käytetään opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa muun muassa seuraavissa opinnoissa: maisteritason inklusiivisen opetuksen kurssit, perusopintojen kurssit, vuoden kestävä jatko-opintoina suoritettavat Post-Graduate Diploma in Education (PGDE) -opinnot sekä erilaiset opettajankoulutuksen verkko-opinnot. Lisäksi viitekehystä hyödynnetään ammatillisessa kehittämisessä koulutasolla. Viitekehys sisältää seuraavat alueet: arvot ja uskomukset inklusion edistämiseksi, ammatillinen tieto sekä inklusioon liittyvät taidot ja kyvyt. Viitekehys ei ole velvoittava, vaan sitä voidaan soveltaa opiskelijoiden ja opettajien kulloisiinkin tarpeisiin. Niin ikään viitekehystä voidaan soveltaa muiden toimijoiden, kuten

sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten sekä koulun muun henkilökunnan koulutuksessa.

Mitä hyötyä?

Inklusion painopiste on siirtynyt oppijan tarpeista tai puutteista hänen oikeuteensa tulla tunnustetuksi kouluyhteisön jäsenenä. Kansallisessa viitekehyksessä painottuva käsitys inklusiosta on vaikuttanut opettajien ja heidän kansaan työskentelevien asenteisiin ja vahvistanut yhteisen tietoisuuden syvenemistä. Skotlannin viralliset tilastot osoittavat, että esimerkiksi huostaan otettujen lasten ja nuorten koulunkäynnin säännöllisyys on kasvanut, ja yhä useammat saavat päättötodistuksen.⁶⁰ Lisäksi inklusiivisista ja osallistavista käytännöistä on hyviä kokemuksia paikallisella tasolla.

Miten tämä toimisi meillä?

Inklusiota edistävän kansallisen viitekehysten soveltaminen suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja opettajankoulutukseen edellyttäisi opettajankoulutusta tarjoavien yliopistojen yhteistyötä ja lisäksi yhteistyötä Opetushallituksen ja muiden opettajien täydennyskoulutusta tarjoavien tahojen kanssa. Viitekehys voisi tuoda arvokkaan kontribuution inklusiivisen pedagogiikan tavoitteelliseen soveltamiseen sekä opettajankoulutuksessa että opettajien täydennyskoulutuksessa. Lisäksi tämänkaltaisen arvoja, ammatillisuutta ja taitoja refleктоiva kokonaisuus toimisi hyvänä itsearvioinnin välineenä koulussa.

60 Connelly & Furnivall 2013

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Hyvinvoinnin indikaattorit (SHANARRI) ovat lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävän kansallisen lähestymistavan Getting it Right for Every Child (GIRFEC) keskiössä lasten ja nuorten palveluissa Skotlannissa. Kokonaisvaltaista hyvinvointia kuvaa kahdeksan indikaattoria: lapsen ja nuoren tulee elämässään olla turvattu, terve, pärjäävä, hoidettu, aktiivinen, arvostettu, vastuullinen ja osallinen (safe, healthy, achieving, nurtured, active, respected, responsible and included = SHANARRI).

Mihin tarkoitukseen?

Lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä kanssa työskentelevät ammattilaiset käyttävät hyvinvoinnin indikaattoreita määriteltessään lapsen ja nuoren kulloinkin tarvitsemaa tukea ja neuvontaa ja hyödyntävät niitä tuen suunnittelussa. Tuen tavoitteet kiinnittyvät indikaattorien kuvauksiin. Yhteistyö huoltajien kanssa ja heidän toiveidensa kuuleminen on tukiprosessien suunnittelussa ja toteutuksessa keskeistä.

Missä ja kuka?

SHANARRI on Skotlannin hallituksen lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävän kansallisen lähestymistavan ydin. Kaikkien paikallisten palveluiden ja organisaatioiden täytyy suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaansa hyvinvoinnin indikaattoreiden näkökulmasta.

Miten toimii?

Hyvinvoinnin indikaattoreita käytetään tuen tarpeen arviointiprosessin alussa rakennettaessa kokonaiskuvaa lapsen tai nuoren senhetkisestä tilanteesta. Tukiprosessin kuluessa tapahtuneita muutoksia lapsen tai nuoren elämässä peilataan niihin. Indikaattorien kuvaukset muodostavat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tavoitetilan, josta kaikilla toimijoilla tulee olla yhteinen tietoisuus.

Mitä hyötyä?

Kokonaisvaltaisten hyvinvoinnin indikaattorien käyttö hyvinvoinnin tuen eri vaiheissa edistää lasten ja nuorten hyvinvoinnin parissa työskentelevien toimijoiden, huoltajien ja lasten ja nuorten yhteisen tavoite- ja tahtotilan syntymistä ja vahvistumista. Niin ikään ne ovat – muiden tässä raportissa kuvattujen lähestymistapojen (GIRFEC, National Framework for Inclusion) ohella – edistäneet lasten ja nuorten kanssa työskentelevien eri sektoreiden ammattilaisten sekä huoltajien asennemuutosta kohti inklusiivista toimintakulttuuria.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomessa on vakiintuneet toimintatavat lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ja arviointiin. Lastensuojelulaki (2007/417) velvoittaa kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatimaan suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyssä tarkastellaan säännöllisesti 14–20-vuotiaiden nuorten hyvinvointia. Kyselyssä hyvinvointi jaetaan viiteen osa-alueeseen: elinolot, kouluolot, koettu terveys, terveystottumukset ja kokemukset opiskeluhollosta. Koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskeluhoito vastaa osaltaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Silti SHANARRIn tyyppinen yhteisesti eri toimijoiden käytössä oleva indikaattori voisi hyvin tukea Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toteuttamista.

Linkkejä:

Getting it right – Hyvinvoinnin indikaattorit

<https://www.gov.scot/policies/girfec/wellbeing-indicators-shanarri/>

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin tähtäävä kansallinen lähestymistapa lasten ja nuorten palveluissa Skotlannissa. Getting it right for every child (GIRFEC) koskee kaikkia lasten ja nuorten palveluja ja sellaisia aikuisten palveluja, jossa lapset ovat osallisina tai mukana. Se perustuu kumppanuusajatteluun ja painottaa inklusiivista ja moniammatillista lähestymistapaa. Se asettaa lapsen ja nuoren tarpeet etusijalle, varmistaa että heitä kuunnellaan ja että he saavat apua ja tukea hyvinvointinsa, terveytensä ja kehittymisensä edistämiseen.

Mihin tarkoitukseen?

GIRFECin tavoitteena on yhdessä eri toimijoiden kanssa antaa tukea lasten ja nuorten eri elämäntilanteisiin sekä parantaa heidän hyvinvointiaan ja elinolosuhteitaan. Lähestymistapa on pohjana kaikille lapsille ja nuorille tarjottaville palveluille sekä asiantuntija- että johtamistasolla. Skotlannissa eri palvelut ja organisaatiot käyttävät GIRFEC-lähestymistapaa varmistukseksi, että ne tukevat lasten, nuorten ja heidän vanhempiansa tarvitsemien palveluiden johdonmukaisuutta ja tehokkuutta.

Missä ja kuka?

Skotlannin hallituksen kansallinen lähestymistapa lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Kaikki palvelut ja kunnalliset organisaatiot Skotlannissa käyttävät GIRFEC-lähestymistapaa.

Miten toimii?

GIRFEC perustuu varhaisen puuttumisen periaatteeseen. Se edellyttää eri toimijoiden yhteistoimintaa ja keskinäistä koordinaatiota. Kaikki lapsille ja nuorille suunnattujen palvelujen tarjoajat (sosiaalityö, terveys, opetus ja koulutus, poliisi, vapaaehtoisjärjestöt) suunnittelevat omat toimintakäytänteensä kehittääkseen ja vahvistaakseen yhteistyötään lasten ja nuorten tukemisessa, erityisesti tiedon jakamisen tehostamisessa. Periaatteisiin kuuluu myös se, että lapselle/nuorelle annettava tuki päättyy vasta, kun kaikki asianosaiset ovat siitä yhtä mieltä. GIRFECin keskeinen ajatus on saada lapsi ja perhe mukaan päätöksentekoon. Kansallinen

käytäntömalli (The National Practice Model) tarjoaa toimijoille ydinelementit toiminnan suunnittelua varten.

Mitä hyötyä?

GIRFEC on ollut käytössä yli kymmenen vuotta, ja se on käytössä koko maassa. Toimijoiden kokemukset ovat osoittaneet, että heillä on ollut etua siitä, että lapsen tarpeet on todettu aikaisemmassa vaiheessa. Resursseja on käytetty kohdennetummin, ja nuoret ja heidän perheensä ovat aiempaa todennäköisemmin osallistuneet tuen suunnitteluun. Perheet ovat raportoineet myönteisistä muutoksista: heillä on selkeämpi käsitys lapsen tai nuoren hyvinvoinnin edistämiseen liittyvistä prosesseista ja niiden kulusta, ja he ovat voineet osallistua prosesseihin aiempaa aktiivisemmin.

Miten tämä toimisi meillä?

Hyvinvoinnin epätasa-arvo on noussut näkyvämmäksi suomalaisessakin kontekstissa. Palveluiden hajanaisuus ja asiakkaiden kohtaamisten haasteet ovat myös heikentäneet tuen tehokkuutta. GIRFEC-tyyppisen lähestymistavan toteuttaminen liittyy meillä läheisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksiin, tuleviin kuntien hankkeisiin sekä digitaalisten ja asiakaskeskeisten palveluiden kehittämiseen. Tärkeää on varmistaa rajapintojen toimivuus koulutuksen, opetuksen ja kulttuurin (kuntien tehtävät) sekä sosiaali- ja terveystieteiden (alueelliset tehtävät) välillä.

GIRFEC-lähestymistapaa voitaisiin soveltaa suomalaiseen kontekstiin varsinkin nykytilanteessa, kun Suomen hallituksen tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja heidän voimavarojaan. Meillä sosiaali- ja terveysministeriön lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) tähtää juuri sirpaleisesta kehittämisestä kokonaisvaltaiseen uudistukseen ja pysyvään muutokseen.

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

SCEL on koulutusalan toimija, joka toteuttaa opettajien ja muiden koulutusalan toimijoiden johtamisen koulutusohjelmia eri koulutusasteille. Ohjelmat koostuvat muun muassa tutkinto-ohjelmista ja stipendiohjelmista. SCEL tarjoaa myös verkkomateriaaleja johtamisen itsenäiseen opiskeluun.

Mihin tarkoitukseen?

Laadukkaan pedagogisen ja hallinnollisen johtamisen kehittämiseen inklusiivisuutta painottavalla lähestymistavalla. Laadukas johtaminen on edellytys kehitettäessä toimintakulttuuria, jossa kaikilla oppijoilla on mahdollisuus oppia ja menestyä, mikä on keskeistä kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa kouluissa ja oppilaitoksissa.

Missä ja kuka?

Vuonna 2014 perustettu The Scottish College for Educational Leadership (SCEL) toimii Skotlannissa Glasgow'ssa. SCEL on itsenäinen voittoa tavoittelematon organisaatio, jonka toimintaa rahoittaa tällä hetkellä Skotlannin hallitus. SCEL perustettiin kansallisen opettajankoulutuksen tila-arvioinnin (Teaching Scotland's Future, 2011) suosituksen pohjalta: *"Recommendation 50: a virtual college of school leadership should be developed to improve leadership capacity at all levels within Scottish education."*

Miten toimii?

Toiminnan perusajatuksena on, että laadukas johtaminen on keskeinen edellytys koulun menestykselle. Kaikki opettajat ovat johtajia omissa luokahuoneissaan ja kouluissaan, ja näin ollen myös he tarvitsevat johtamiseen liittyvää koulutusta. SCEL:n visio on toimia yhteistyössä opettajien ja muiden kansallisten organisaatioiden kanssa, jotta Skotlanttiin muodostuisi koulutusjärjestelmä, jossa jokaisella opettajalla jo uransa alkutaipaleella olisi mahdollisuus saada korkeatasoista johtamiskoulutusta, ja siten tukea lasten ja nuorten oppimista ja kehittymistä.

SCEL toteuttaa useita eri koulutusohjelmia ja hyväksilukee muiden tarjoajien, esimerkiksi yliopistojen, tuottamia kurseja. Koulutusohjelmien lisäksi SCEL järjestää koulutusalan toimijoille muun muassa erilaisia tapahtumia, seminaareja ja kurseja, kehittää ja levittää oppimateriaaleja ja osallistuu tutkimushankkeisiin.

Ensimmäinen SCEL:ssä käynnistynyt koulutusohjelma on vuonna 2014 alkanut stipendiohjelma (fellowship programme), jossa tarjotaan kokeneille koulujen rehtoreille ja päiväkotien johtajille syventäviä järjestelmätason johtamisen opintoja. Ohjelman kesto on 11 kuukautta, ja se koostuu yhteisistä kokoontumisista, verkostotapaamisista ja henkilökohtaisista ohjaussessioista. Koulutusohjelman suorittaneista tulee SCEL-stipendiaatteja (fellows). Heidän odotetaan sen jälkeen tukevan SCEL:n työtä ja kehittävän johtajuutta paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Toisena SCEL:ssä alkanut koulutusohjelma on vuonna 2015 käynnistynyt Into Headship. Ohjelma on suunnattu rehtoriksi pyrkiville opettajille, ja vuodesta 2019 alkaen sen suorittaminen on pakollista kaikille uusille rehtoreille Skotlannissa. Ohjelman toteuttamista koordinoi kansallinen suunnitteluryhmä ja koulutusta tarjoavat yhteistyössä SCEL, yliopistot ja paikalliset koulutuksen järjestäjät.

Muita SCEL:n toteuttamia koulutusohjelmia ovat muun muassa In Headship, joka on suunnattu uusille rehtoreille tukemaan heitä uuden aseman omaksumisessa, sekä Teacher Leadership Programme, jonka avulla opettajat voivat kehittää johtajuuttaan.

Koulutusohjelmien lisäksi SCEL kehittää muun muassa johtamisen oppimisympäristöä (Framework for Educational Leadership), johon on koottu erilaisia verkko-opiskelumateriaaleja.

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

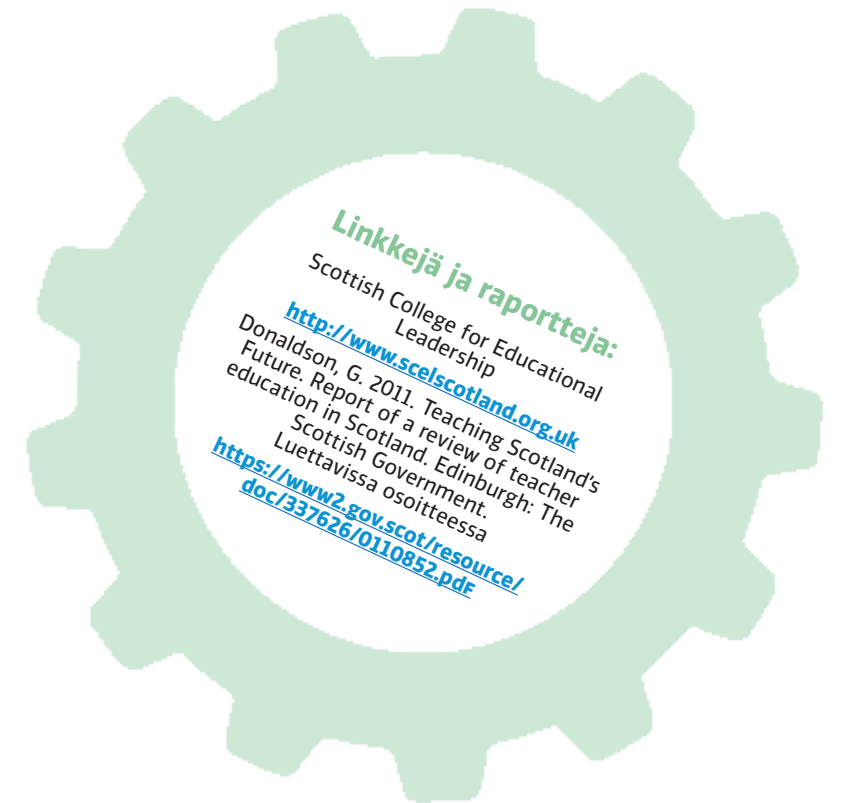
Mitä hyötyä?

SCEL:n toiminta on vakiintumassa ja eri koulutusohjelmiin osallistuneiden opiskelijoiden palaute on ollut hyvää:

"The Fellowship Programme has been the best professional learning for me ever! The access to such high-level professional dialogue, educational expertise and learning opportunities has been second to none. I feel that it has enhanced my performance as a leader and my learning and involvement with SCEL has not only benefitted me but my staff too and my Head Teachers colleagues in the Local Authority as I take on more strategic roles. I think differently now, more as a system-level leader and feel 'my eyes have been opened' to the bigger educational picture both nationally and internationally"

Miten tämä toimisi meillä?

Myös Suomessa voisi olla SCEL:n kaltainen koulutusalan toimija. Tällä hetkellä koulu- ja oppilaitosjohtamisen koulutusta tarjoavat muun muassa Jyväskylän yliopiston Koulutusjohtamisen instituutti ja Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämispalvelut HY+. Mikäli johtajuuskoulutusta haluttaisiin lisätä ja laajentaa, johtamisen koulutusta Skotlannin tapaan voitaisiin koordinoita kansallisesti ja jakaa tarjontaa myös toisille yliopistoille. Inklusiivisen lähestymistavan painottaminen johtamiskoulutuksessa olisi myös tarpeen koulujen ja oppilaitosten monimuotoistuksessa.

Mitä löydettiin?

Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Kuinka hyviä me voisimme olla?		
Johtaminen ja hallinto	Oppimisen mahdollistaminen	Onnistumiset ja saavutukset
Kuinka hyvää johtaminen on? Kuinka suhtaudumme kehittämistyöhön?	Kuinka laadukasta tarjoamamme huolenpito ja opetus on?	Kuinka hyviä olemme takaamaan oppijoillemme mahdollisimman hyvät lopputulokset?
1.1 Itsearviointi ja itsensä kehittäminen 1.2 Oppimisen johtaminen 1.3 Muutoksen johtaminen 1.4 Henkilökunnan johtaminen ja hallinnointi 1.5 Resurssien johtaminen tasa-arvoa edistäen	2.1 Lapsista huolehtiminen 2.2 Opetussuunnitelma 2.3 Oppiminen, opetus ja arviointi 2.4 Henkilökohtainen tuki 2.5 Koko perheen oppiminen 2.6 Siirtymät 2.7 Kumppanuudet	3.1 Hyvinvoinnin, tasa-arvon ja inklusion edistäminen 3.2 Kasvatukselliset saavutukset 3.3 Luovuuden ja työllistettävyyden edesauttaminen

Mitä?

Kattava, yksityiskohtainen ja käytännönläheinen kansallinen laatujärjestelmä (How good is our school, HGIOS). Ohjaa kouluja itsearviointiin ja kehittämään omaa toimintaansa. Viitekehysten avulla on tarkoitus hahmottaa, millainen toiminta palvelee oppijoita ja millainen ei.

Mihin tarkoitukseen?

Hyvinvoinnissa esiintyvien puutteiden nähdään vaikeuttavan oppilaan suoriutumista ja mahdollisuutta menestyä koulutyössä. Viitekehys painottaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamista. Keskeistä on erityisesti heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten tukeminen ja oppimisen esteiden purkaminen.

Missä ja kuka?

Skotlannin kansallinen laatujärjestelmä, jonka avulla koulutusjärjestelmän eri tasojen toimijat voivat arvioida omaa työtään eri indikaattoreilla ja löytää oppimisen hyviä käytäntöjä ja kehittämiskohteita oman toimintansa näkökulmasta.

Miten toimii?

Omaa toimintaa arvioidaan laatuindikaattoreiden avulla kolmessa eri teemassa. Tietoa kerätään monipuolisesti ja laaja-alaisesti havainnoimalla ja tilastoimalla omaa toimintaa sekä kartoittamalla oppilaiden, vanhempien ja sidosryhmien näkemyksiä. Itsearvioinnin ytimessä on kolme kysymystä: *Miten meillä menee, Miten me tiedämme sen ja Mitä me aiomme tehdä nyt.*

Arvioinnista saatavan tiedon avulla koulun toimintaa pyritään kehittämään parhaaksi mahdolliseksi, lähtökohtana oppilaiden etu: Tavoitteena on parantaa kaikkien lasten ja nuorten mahdollisuuksia saavuttaa erinomaisia tuloksia niin koulussa kuin koulun ulkopuolella, myös tulevaisuutta ja työelämää silmällä pitäen. Itsearviointi nähdään jatkuvana prosessina, jossa arvioinnin tuloksia hyödynnetään ja sovelletaan kehittämisen pohjaksi.

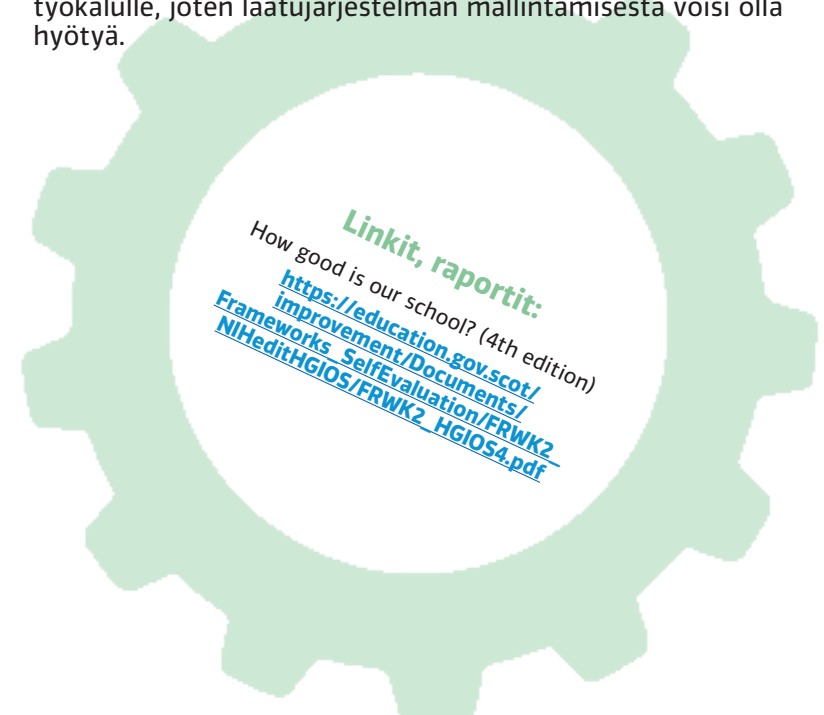
Laatuindikaattorit on edelleen jaettu alateemoihin, joiden avulla varmistetaan itsearvioinnin vaikuttavuutta. Kustakin teemasta kuvataan erityisen vaikuttavan käytännön ominaisuuksia ja annetaan haastekysymyksiä, joiden avulla koulu voi keräämäänsä tietoa käyttäen arvioida omaa tilannettaan.

Mitä hyötyä?

Laatujärjestelmän pääindikaattorit ovat olleet käytössä Skotlannissa jo vuodesta 2007 ja järjestelmää on kehitetty säännöllisesti. Tällä hetkellä viitekehyksestä on käytössä neljäs painos. Toimijoiden kokemukset ovat olleet hyviä. Opetushallinnosta vastaava Education Scotland seuraa itsearviointien tulosten perusteella kansallisesti koulujen vahvuuksia ja kehittämistarpeita.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomalaisten opetuksen ja koulutuksen toimijoiden itsearviointi- ja laadunhallintakäytänteet ovat varsin kirjavalla tasolla. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttaman arvioinnin (2017) mukaan läheskään kaikilla perusopetuksen tai lukiokoulutuksen järjestäjillä ei ole toimivaa itsearviointijärjestelmää eikä systemaattista arviointikulttuuria laadunhallinnan osana. Järjestäjillä on tarvetta toimivalle itsearvioinnin ja laadunhallinnan työkalulle, joten laatujärjestelmän mallintamisesta voisi olla hyötyä.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Tema Morsmål -verkkoportaaliin on koottu 15 eri kielellä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen monimediaisia ja eri teemoihin/oppiaineisiin liittyviä oppimisresursseja. Niitä voidaan käyttää monikieliseen ja äidinkielen opetukseen koulussa sekä kielitietoiseen kasvatustyöhön päiväkodeissa. Lisäksi portaali tarjoaa kansallista ja kansainvälistä ajankohtaista informaatiota sekä tutkimustietoa äidinkielestä ja monikielisyudesta.

Mihin tarkoitukseen?

Tutkimusten mukaan oppilaan monikielisuuden tukemisella voi olla suotuisa yhteys tasapainoisen identiteetin kehittymiseen ja kouluun integroitumiseen.⁶¹ Portaalin monipuolinen tarjonta eri kohderyhmille tukee monikielisyyttä, kielitietoista kasvatusta ja opetusta, opetuskielen oppimista sekä oman äidinkielen säilyttämistä ja kehittymistä.

Missä ja kuka?

Verkkoportaalin tarjoaa Norjan Kansallinen monikulttuurisen koulutuksen keskus Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO). Norjan Tema Morsmål on syntynyt alun perin yhteistyössä Ruotsin opetushallituksen (Skolverket) laatiman vastaavan portaalin Tema Modersmålin kanssa.

Miten toimii?

Tema Morsmål tarjoaa oppimisresursseja 15 eri kielellä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Portaalin sisältö koostuu monimediaisesta ja eri teemoihin/oppiaineisiin liittyvästä materiaalista monikieliseen ja äidinkielen opetukseen koulussa sekä kielitietoiseen kasvatustyöhön päiväkodeissa. Lisäksi portaali tarjoaa kansallista ja kansainvälistä ajankohtaista informaatiota ja tutkimustietoa äidinkielestä ja monikielisyudesta. Pääkohderyhminä ovat opetus- ja kasvatushenkilöstö päiväkodeissa ja kouluissa sekä lapset ja nuoret huoltajineen. Oppimisympäristöä voivat käyttää myös opettajankouluttajat ja maahanmuuttajataustaisten kanssa työskentelevät ammattiryhmät sekä vapaaehtoistyöntekijät, kuten läksykerhojen vetäjät.

Kaikki Tema Morsmålin materiaali on kenen tahansa käytettävissä ilmaiseksi, ja sitä voidaan käyttää yksilöllisiin tai eri ryhmien tarpeisiin. Pääideana on, että lapset ja nuoret sekä muut toimijat voivat ajasta ja paikasta riippumatta saada joustavasti kielitietoista tukea ja hyödyntää oppimisen resursseja, jos heillä on käytössään nettiyhteys ja tietokone, tabletti tai älypuhelin. Materiaalia on laadittu yhteistyössä kaksikielisten opettajien kanssa, joiden työn ohjauksesta ja palkkauksesta on vastannut NAFO.

jatkuu seuraavalle sivulle

61 Martin-Jones 2007; Hélot & Young 2002; Baker 2006

Lisätietoja Tema Morsmålsta:

Tema Morsmål koostuu neljästä osasta: yleisestä info-materiaalista, resurssiosasta, uutisosiosta ja monikielisyys-informaatiosta sekä keskeisimmästä osasta eli 15 (mm. arabia, venäjä, somali, dari, sorani, puola, turkki) eri kielen sivustoista. Materiaalia tarjotaan eri kohderyhmille. Eri sisältöjen, taitojen ja oppiaineiden oppimista tuetaan lisäämällä kielitietoisuutta. Sisällöt on tuotettu kaksikielisinä.

Varhaiskasvatuksen materiaali koostuu muun muassa lauluista ja musiikista, loruista, äänikirjoista ja -tarinoista. Tarinat ovat eri puolilta maailmaa, ja ne kerrotaan monikielisinä. Osa tarinoista kerrotaan kahdella kielellä yhtä aikaa ja osasta on tarjolla erillisenä tiedostona norjankieliset versiot. Tarinoita on toteutettu kuva- ja/tai äänitiedostoina, animaatioina ja kuvakirjoina. Eri kouluasteille tarkoitettu materiaali jakaantuu omakieliseen ja kaksikieliseen opetukseen. Kaksikielistä opetusmateriaalia on saatavilla matematiikkaan, yhteiskuntaoppiin ja luonnontieteeseen/biologiaan. Huoltajien sivuilla opastetaan muun muassa oman äidinkielen ja monikielisuuden tukemisessa ja tarjotaan käytännön esimerkkejä päiväkotien ja koulun arjesta.

Portaali sisältää myös erilaisia videoita arjen kielenkäytöstä koulun eri tilanteissa. Se toimii myös kohtauspaiikkana, jossa voi vaihtaa tietoja ja vinkkejä kaksikielisestä opetuksesta.

Tema morsmålina yhtenä valikkona on Skolekassa, joka toimii omana erillisenä sivustonaan (www.skolekassa.no). Skolekassa on oppimisympäristö, joka toimii seitsemällä eri kielellä. Se perustettiin vuosien 2015–2016 suuren turvapaikanhakijamäärän seurauksena, koska turvapaikanhakijat voivat joutua odottamaan pitkään koulun pääsyä. Materiaali on suunnattu vuosiluokille 1–10, ja oppimisympäristössä on digitaalista materiaalia norjan, englannin, matematiikan, luonnontieteiden sekä yhteiskuntaopin ja historian opiskeluun. Materiaalia voi käyttää itsenäiseen tai luokkaopiskeluun sekä tukimateriaalina eri sisältöjen opiskelussa.

Mitä hyötyä?

Portaalin käytöstä ei ole toistaiseksi tutkittua tietoa. Monikielisuuden tukeminen näyttää kuitenkin tutkimusten perusteella olevan yhteydessä sekä tasapainoisen identiteetin kehittymiseen että oppimistuloksiin. Portaali tarjoaa pedagogista tukea oman äidinkielen ja kaksikieliseen opetukseen ja se lisää tietoisuutta monikielisyydestä.

NAFO järjestää vuosittain Tema Morsmålina liittyviä kansallisia seminaareja, joiden kautta tietoisuutta portaalista ja sen käyttömahdollisuuksista levitetään ja saadaan myös ajankohtaista tietoa käyttökokemuksista ja -tarpeista kentällä.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomessa vastaavaa portaalia ei ole, joskin Opetushallituksen Sanapaja sanapaja.edu.fi tarjoaa monikielistä tukea eri oppiaineiden sanaston opiskeluun. Tema Morsmål -portaalin monipuolinen tarjonta tukee monikielisuuden kehittymistä ja kielitietoisuutta.

Suomessa kasvatuksen ja koulutuksen parissa työskentelevien tietoisuutta monikielisyydestä ja kielen merkityksestä oppimisessa ylipäätään tulisi lisätä. Tarvitaan myös käytännön tietoutta ja harjaantumista siihen, mitä kielitietoisilla pedagogisilla käytänteillä tarkoitetaan. Portaalin käytön vaikuttavuuden todentaminen edellyttäisi seuranta- ja arviointia, jota voitaisiin tehdä esimerkiksi verkkopalvelun käyttäjille suunnatulla kyselyllä.

Norja on saanut Ruotsin Skolverketiltä Tema Modersmålin portaalin ja materiaalit maksutta käyttöönsä. Norjankielinen materiaali ja portaalin laajennukset on tuotettu NAFOssa. Tämäntyyppisen portaalin tuominen Suomeen edellyttäisi neuvotteluja Ruotsin ja Norjan kanssa sekä resursseja suomenkielisten versioiden tuottamiseen. Suurinta osaa erikielisistä materiaaleista voitaisiin todennäköisesti käyttää myös Suomessa.

Mitä löydettiin?

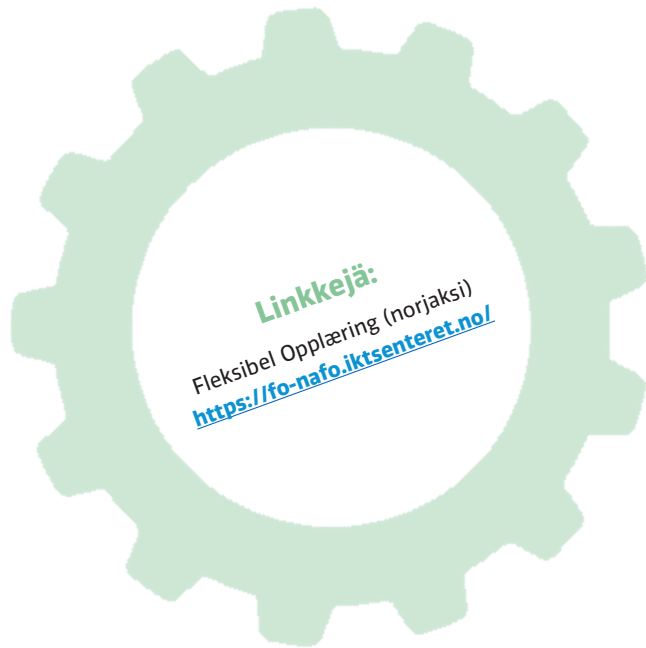
» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Flexible learning -virtuaalioppimisympäristö tarjoaa matematiikan ja luonnontieteiden opetusta, oppimateriaaleja sekä keskustelumahdollisuuden kaksikielisen opettajan kanssa arabiaksi, somaliksi ja tigrinjaksi.

Mihin tarkoitukseen?

Tutkimusten mukaan oppilaan monikielisyyden tukemisella voi olla suotuisa yhteys tasapainoisen identiteetin kehittämiseen ja kouluun integroitumiseen.⁶² PISA 2012 -tulokset osoittivat, että Suomessa syntyneiden monikielisten lasten oppimistulokset matematiikassa ja luonnontieteissä olivat keskimäärin kaksi vuotta muiden oppimistuloksia jäljessä. Yhtenä taustatekijänä arvioidaan olevan koulunkäynnin tukemisen mahdollisuuksien vähyys kotona. Se, että samaan kieliryhmään kuuluvia oppilaita on usein samalla luokalla korkeintaan muutamia, ei kannusta kouluja palkkaamaan oppilaan omakielistä tukea koululle. Verkkopalvelu mahdollistaisi opetuksen näkökulmasta tarkoituksenmukaisen ryhmittelyn.

Missä ja kuka?

Flexible learning -verkkoympäristön (Fleksibel opplæring) on kehittänyt Norjan Kansallinen monikulttuurisen koulutuksen keskus NAFO (Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring). Vuonna 2004 perustettu NAFO on Suomen Opetushallitusta vastaava Norjan kansallisen toimielimen alainen yksikkö. Se vastaa kielellisten vähemmistöjen inklusiivisesta ja yhdenvertaisesta opetuksesta päiväkodeissa, kouluissa ja aikuiskoulutuksessa.

Miten toimii?

Flexible learning -verkkoympäristössä tarjotaan virtuaalista opetusta ja tukea oppimiseen matematiikassa ja luonnontieteissä arabian, somalin ja tigrinjan kielillä. Ympäristö toimii Moodle-alustalla, ja se on suunnattu erityisesti vuosiluokkien 7–8 oppilaille. Palvelu sisältää oppimateriaaleja ja tarjoaa oppitunteja oppilaan omalla äidinkielellä ja norjaksi. Lisäksi palvelu mahdollistaa äidinkieliset keskustelut kaksikielisen opettajan ja verkko-opetukseen osallistuvien samaa äidinkieltä puhuvien

oppilaiden kesken. Oppilas luo verkkopalveluun oman profiilin, jonka avulla hän ja opettajat voivat seurata opetuksen tavoitteiden saavuttamista.

Mitä hyötyä?

Pilottihanke on käynnistynyt tammikuussa 2017, joten toimintatapa ei ole vielä vakiintunut eikä sen vaikuttavuutta ole mitattu. Monikielisyyden tukeminen näyttää kuitenkin tutkimusten perusteella olevan yhteydessä sekä tasapainoisen identiteetin kehittämiseen että oppimistuloksiin. Flexible learning -oppimisympäristö sisältää paljon oppilaan omalla äidinkielellä olevaa tukimateriaalia, jota oppilas voi hyödyntää myös itsenäisessä opiskelussa.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomessa vastaavaa verkkopalvelua ei ole, ja oppilaan oman äidinkielen käyttäminen muun oppimisen tukena on muutoinkin vielä vähäistä. Verkkopalvelun myötä koulun kielen oppiminen sekä oman äidinkielen säilyttäminen ja tukeminen onnistuisi jouhevasti ja samaan kieliryhmään kuuluvien oppilaiden opetusta voitaisiin eriyttää.

Verkkopalvelun käyttöönotto olisi mahdollista myös Suomessa, mutta sen kehittämisestä, ylläpidosta ja käyttöönottokoulutuksesta tulisi vastata jokin kansallinen taho. Kun toteuttajana olisi kansallinen taho, toteutus ei olisi riippuvainen yksittäisen opetuksen järjestäjän taloudellisista resursseista. Koulutuspoliittinen linjaus lasten monikielisyyden tukemisesta osana eri oppiaineiden opetusta vahvistaisi verkkopalvelun vakiintumista osaksi uuden opetussuunnitelman mukaisia erilaisia oppimisympäristöjä.

⁶² Martin-Jones 2007; Hélot & Young 2002; Baker 2006

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Koulutettujen vapaaehtoisten tarjoama läksyapu verkossa antaa nuorille tukea opiskeluun. Nuori voi saada anonyymisti tukea kotitehtävien tekemiseen kotona tai missä tahansa verkkoyhteyksien saavutettavissa video-, puhe- ja chat-yhteyden välityksellä.

Mihin tarkoitukseen?

Monilla maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on heikommat mahdollisuudet saada kotoa tarvitsemaansa apua ja tukea kotitehtävissä, mikä asettaa heidät eriarvoiseen asemaan. Verkossa tarjottava tuki on erityisen hyödyllistä niille oppilaille, joiden asuinpaikkakunnilla ei ole muuten saatavilla läksyapua.

Missä ja kuka?

Palvelun tuottaa Oslossa toimiva Norjan Punaisen Ristin nuorisokeskus ORKIS.

Miten toimii?

Koulutetut vapaaehtoiset neuvovat nuoria koulutehtävissä maanantaista torstaihin klo 17–21 video-, puhe- ja chat-yhteyden välityksellä. ORKIS-keskuksessa sijaitsevassa tietokonehuoneessa on töissä kymmenkunta vapaaehtoista kerrallaan. Läksyapu on tarkoitettu erityisesti lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville nuorille. Palvelu on kaikkien käytettävissä, mutta sen käyttäjistä noin 95 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia.

Lisätietoja:

ORKIS tarjoaa iltapäivisin ja iltaisin monipuolista toimintaa 15–22-vuotiaille nuorille Grønlandin asuinalueella Oslossa, jossa asuu runsaasti maahanmuuttajia. Yksi nuorisokeskuksen toimintamuodoista on Digital leksehjelp.

Koska Digital leksehjelp -palvelu toimii verkon välityksellä, se on saatavilla kaikkialla Norjassa.

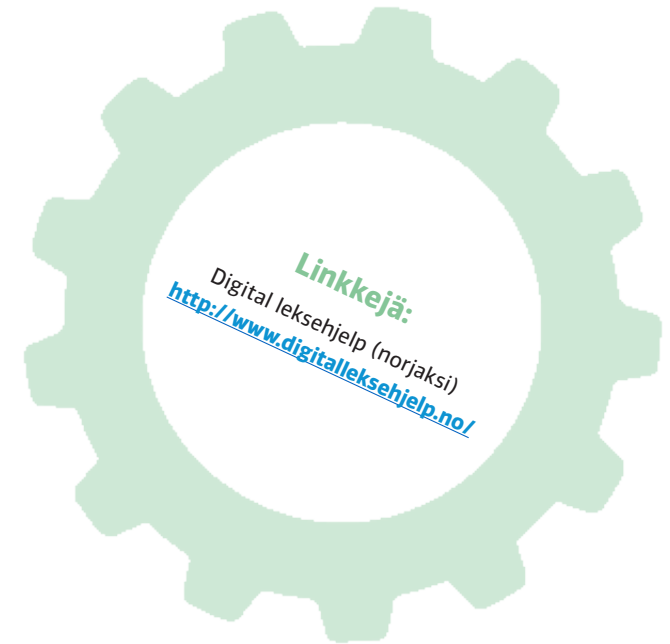
Mitä hyötyä?

Palvelu on käytössä koko maassa. Yhden illan aikana kymmenet nuoret saavat apua läksyjen tekemiseen. Toiminta on parhaillaan laajentumassa ja vapaaehtoisten joukkoon on tulossa myös monikielisiä henkilöitä.

Miten tämä toimisi meillä?

Opiskelun tukeminen verkossa tarjoaisi mahdollisuuden auttaa niitä, jotka eivät välttämättä saa kotoa apua kotitehtäviin eivätkä jostakin syystä pääse, halua tai uskalla mennä esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin paikallisosastojen järjestämiin LäksyHelppi-kerhoihin.

Käytäntöä voisi toteuttaa Suomessa kuka tahansa toimija, joka pystyy rekrytoimaan ja kouluttamaan vapaaehtoisia sekä järjestämään välittömän infrastruktuurin: tietokoneilla ja internet-yhteydellä varustetun luokan tai huoneen sekä verkkosivun, jonka kautta palvelua tarjotaan. Mahdollisuus tarjota tukea eri kielillä laajentaisi käytännön vaikuttavuutta.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Aspire2work-ohjelma tarjoaa ilmaisia ja käytännönläheisiä työelämälähtöisiä kursseja 16–19-vuotiaille opiskelijoille. Se on suunnattu erityisesti koulupudokkaille, jotka ovat vaarassa jäädä koulujärjestelmän tai koko yhteiskunnan ulkopuolelle. Ohjelma antaa nuorille vaihtoehtoisen tavan päästä kiinni työelämään tai jatko-opintoihin.

Mihin tarkoitukseen?

Koulumaailman ja työelämän välimaastossa harhailevilla nuorilla on suuri vaara syrjäytyä ja pudota yhteiskunnan ulkopuolelle. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla tämä uhka on vielä kantaväestöäkin suurempi. Paikallisen yhteisön kanssa läheisessä yhteistyössä järjestettävät käytännönläheiset ja jatkokoulutukseen sekä työelämään ohjaavat opinnot antavat mahdollisuuden vastata tähän haasteeseen.

Missä ja kuka?

Ohjelman tarjoaa yhteiskunnallinen yritys Aspire-igen, joka toimii Englannissa Yorkshiren kreivikunnassa pääpaikkoinaan Bradford ja Leeds. Yritys on aloittanut toimintansa 1990-luvun alkupuolella. Aspire-igen toimii alueellisessa yhteistyössä työelämän, koulujen ja yhteisöjen kanssa ja tarjoaa nuorille erilaisia koulutukseen ja työelämään ohjaavia palveluita. Se kuuluu yli 30 Euroopan maata käsittävään eurooppalaiseen Euroguidance-verkostoon, joka tukee ohjauksen ammattilaisia koulutuksen ja työelämän kansainvälistymiseen liittyvissä kysymyksissä.

Miten toimii?

Aspire-igenin tarjoamista opinto-ohjelmista keskeinen on aspire2work, jossa on ollut mukana vuosittain noin 1 000 opiskelijaa. Ohjelma on valtion rahoittama ja se on opiskelijoille ilmainen. Ohjelmaan hakeutuminen on mahdollista ympäri vuoden.

Ohjelmaan päästyään opiskelijat valitsevat ohjaajan tuella itselleen sopivat kurssit ja työharjoittelupaikan. Sen jälkeen he suorittavat kolme päivää viikossa opintoja ja ovat kaksi päivää viikossa työharjoittelussa. Aspire-igenillä on laajaa yhteistyötä paikallisen työelämän kanssa, ja työharjoittelupaikkoja onkin tarjolla runsaasti.

Aspire2work-ohjelman lähtökohtana on keskittyä pehmeisiin taitoihin (ns. soft skills), tehdä opinnoista mahdollisimman opiskelijalähtöisiä ja yhteisöllisiä sekä opiskelijoille helposti lähestyttäviä ja samalla rohkaista heitä kehittämään omia vahvuuksiaan. Keskeisinä opetusmenetelminä ovat yhteiset keskustelut ja pienryhmätyöskentely. Oppitunneilla opettajan tukena on aina avustava ohjaaja auttamassa muun muassa mahdollisissa kielivaikeuksissa. Tarjotut opinnot ovat kansallisen opetussuunnitelman mukaisia. Jos opiskelijat hakeutuvat ohjelman jälkeen jatko-opintoihin, he voivat niissä hyväksilukea ohjelmassa suorittamia opintoja. Suosituin kurssi on ollut englanti toisena kielenä (ESOL), mikä osaltaan kertoo siitä, että maahanmuuttajanuoret ovat yksi ohjelman keskeisistä kohderyhmistä.

Mitä hyötyä?

Toiminta on vakiintunutta. Tyytyväisyyskyselyjen mukaan nuorista 98 prosenttia suosittelisi ohjelmaa ystävilleen.

Yritykseltä saatujen tietojen mukaan opinnot ovat olleet erittäin suosittuja ja niihin on jonoa. Opiskelijatyytyväisyyden ja opinnoissa pysymisen on todettu olevan hyvällä tasolla ja opiskelijoiden kielitaidon kehittyneen nopeammin kuin vastaavaa opetusta tarjoavissa oppilaitoksissa. Kursseilla vallitseva positiivinen ilmapiiri on tukenut opintojen etenemistä. Opiskelijat, jotka ovat saattaneet tulla opintoihin hyvin vähäisellä kielitaidolla, ovat opintojen jälkeen pärjänneet englannin kielellä hyvin.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomessa ei ole Aspire-igenin kaltaisia organisaatioita, joihin nuoret voisivat helposti päästä hakemaan jatko-opintoalimuksia tai kehittämään työelämätaitojaan. Mallin käyttöönotto edellyttäisi koulutuksen raja-aitojen keventämistä ja vahvaa yhteistyötä koulutuskentän ja yritysmaailman välillä.

Mitä löydettiin?

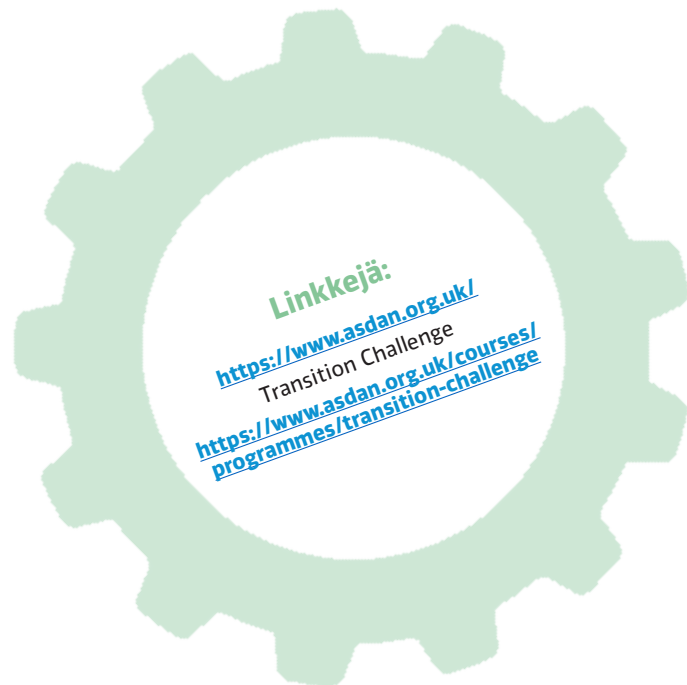
» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

14–16-vuotiaille perusopetuksen päättävillä nuorilla kehitetty opetussuunnitelmaan sisältyvä ohjelma, jolla tuetaan oppilaita kokonaisvaltaisesti siirtymisessä toiselle asteelle.

Mihin tarkoitukseen?

Hyvin ohjatusta ja tuetusta perusasteen opetuksesta siirtyminen itsenäisyyttä ja aktiivisuutta edellyttävälle toiselle asteelle asettaa nuorelle haasteita. Perusopetuksen viimeisen vuoden opetukseen integroitu ohjelma madaltaa kynnystä siirtyä toiselle asteelle. Ohjelmassa harjoitellaan taitoja, jotka edistävät koulutukseen ja myöhemmin työelämään integroitumista.

Missä ja kuka?

Englantilainen ASDAN tarjoaa kouluille maksullisia opetussuunnitelmia ja oppimateriaaleja, joiden yhtenä keskeinenä kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, mukaan lukien maahanmuuttajat. ASDAN on paikallisen opetushallinnon akkreditoima kolmannen sektorin toimija.

Miten toimii?

Opiskelijat tekevät eri oppiaineiden tunneilla toiminnallisia harjoituksia, joiden teemoina on muun muassa kommunikaatio ja vuorovaikutus, itsenäistyminen sekä valintojen ja ratkaisujen tekeminen. Lisäksi toisen asteen opettajat vierailevat luokassa kertomassa oppilaille toisen asteen opinnoista. Koulutuksen sisältöä voidaan muokata tarpeiden mukaan, esimerkiksi maahanmuuttajataustaisen oppijan koulutuksessa voidaan perehtyä paikallisessa koulujärjestelmässä ja työelämässä tarvittaviin avaintaitoihin.

Lisätietoja ASDAN-kouluista:

Koulut voivat rekisteröityä ASDAN-kouluiksi maksamalla vuotuisen maksun (177–350 £), minkä jälkeen opettajat saavat käyttöönsä opetusohjelman ja oppimateriaalit. Lisäksi ASDAN tukee koulujen ja opettajien alueellista verkostoitumista, jonka avulla opettajat jalostavat opetussuunnitelmia ja jakavat hyviä käytäntöjä.

Ohjelma on integroitu eri oppiaineiden opetussuunnitelmiin, ja opiskelija saa suorituksista sertifikaatin. Tiedot opiskelijan osaamisesta välittyvät koulutusohjelman avulla eri koulutusasteiden välillä. ASDANin tarjoamat ohjelmat vaihtelevat lyhyistä 10–60 tunnin ohjelmista jopa 150 tunnin kestoisiin opetusohjelmiin.

Mitä hyötyä?

ASDANin siirtymävaiheen ohjelma on kustannustehokas ja vaikuttava malli, sillä se toteutetaan koulussa osana muuta opetusta. Opettajan näkökulmasta valmiit opetusohjelmat ja oppimateriaalit säästävät aikaa. Lisäksi ohjelma tavoittaa juuri ne siirtymävaiheen oppilaat, jotka tarvitsevat laajasti tukitoimia.

Toisaalta ASDAN-opetusohjelmien käyttö on maksullista ja koulut joutuvat priorisoimaan resurssien käyttöä.

Miten tämä toimisi meillä?

Opetusohjelmaa tarjotaan laajasti kaikille siirtymävaiheessa opiskeleville nuorille, mutta se voidaan räätälöidä myös erityisesti maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Avaintaitojen opetus voi edistää maahanmuuttajaopiskelijoiden opinto- ja työelämävalmiuksia, ja tukea siirtymävaihetta jatko-opintoihin.

Myös suomalaisen koulujärjestelmään voisi soveltaa valmiiksi suunniteltuja, siirtymävaihetta tukevia opetusohjelmia sekä opettajien verkostoitumista. Alueellinen hyvien käytäntöjen jakaminen koulutuksen nivelvaiheissa voi edistää eri toimijoiden yhteistyötä. Lisäksi koulut, jotka ovat kehittäneet toimivia käytäntöjä, voisivat jakaa aktiivisesti kokemuksiaan muille alueen kouluille.

Suomessa ei ole ASDANin kaltaisia opetussuunnitelmaorganisaatioita, jotka tarjoaisivat kouluille valmiita, maahanmuuttajanuorten siirtymävaihetta tukevia opetussuunnitelmia. Mallin käyttöönotto edellyttää alueellista koordinaatiota ja tiivistä yhteistyötä perus- ja toisen asteen välillä. Lisäksi maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla on tärkeä huomioida erityiskysymykset, kuten kieli- ja kulttuuriympäristöön sopeutuminen.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Refugee Access Programme (RAP) on ilman huoltajaa maahan tulleille turvapaikanhakijanuorille suunnattu 12 viikkoa kestävä siirtymävaiheen koulutusohjelma. Tavoitteena on edistää 15–17-vuotiaiden nuorten integroitumista irlantilaiseen koulutusjärjestelmään ja yhteiskuntaan. Koulutusohjelmaan voi osallistua ja siirtyä valtavirtakoulutukseen joustavasti.

Mihin tarkoitukseen?

Koulutuksen siirtymävaihe on erityisen haasteellinen nuorille, jotka ovat tulleet maahan turvapaikanhakijoina ilman huoltajaa. Koulutusohjelman tavoitteena on kokonaisvaltaisesti madaltaa kynnystä siirtyä valtavirtakoulutukseen ja integroitua ympäröivään yhteiskuntaan.

Missä ja kuka?

Refugee Access Programme (RAP) on Dublinin paikallisviranomaisen järjestämä koulutus nuorisotalon tiloissa.

Taustaa RAP-ohjelmasta:

Koulutusohjelma otettiin käyttöön 2007, ja sitä on kehitetty kymmenen vuoden ajan yhteistyössä alueen koulujen kanssa vastaamaan paremmin valtavirtakoulutuksen opetussuunnitelmaa. Koulutusohjelmaa rahoittavat Dublinissa toimiva Department of Education and Skills, Department of Children and Youth Affairs (DCYA) ja Dublinin kaupunki. Koulutusohjelmaan on mahdollista osallistua vain Dublinissa.

Miten toimii?

RAP-ohjelman opetussuunnitelmassa on kolme opetettavaa ainetta: englanti, matematiikka ja elämäntaidot. Lisäksi opetussuunnitelma sisältää maantietoa, historiaa, terveystietoa, kansalaiskasvatusta sekä luonnontieteitä. Erillisinä opintoina tarjotaan myös opintoja taideaineissa, musiikissa, draamassa, kotitaloudessa ja seikkailukasvatuksessa. Lisäksi opiskelijat perehtyvät laajemmin irlantilaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä valtavirtakoulutuksen tavoitteisiin.

Opintojen aikana nuoret kokoavat suorituksista portfolion, jonka avulla voidaan arvioida heidän oppimistaan ja suoriutumistaan siirryttäessä varsinaiseen koulutukseen. Siirtymisen edellytyksenä on B1-kielitaitotason saavuttaminen, ja koulutukseen voi siirtyä joustavasti vuoden aikana. Mikäli opiskelija ei saavuta kielitaitotasoa, hän voi jatkaa kieliopintoja esimerkiksi aikuiskoulutuksessa opiskelijan iästä riippuen.

Mitä hyötyä?

Koulutusohjelman rahoittaja on laatinut siitä vaikutusselvityksen, jossa arvioitiin koulutuksen eri osa-alueiden vaikutuksia eri asteikoilla. Vastauksia täydennettiin ryhmähaastatteluilla. Selvityksen mukaan koulutusohjelma oli edistänyt sille asetettuja tavoitteita. Opiskelijat olivat erityisen tyytyväisiä kieliopintoihin, yksilölliseen tukeen ja opintojen henkilökohtaistamiseen. Opiskelijat saivat valmiuksia ilmaista omia näkemyksiään, taitoja työskennellä ryhmässä, varmuutta tehdä yhteistyötä opettajien kanssa ja malleja toimia kiusaamistilanteissa.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Linkkejä:

Separated Children's Service
<https://separatedchildrensservice.wordpress.com/>

Miten tämä toimisi meillä?

Malli vastaa pitkälti suomalaista perusopetukseen valmistavaa opetusta ja ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Koulutus on joustava ja edistää laajasti integroitumista ympäröivään yhteiskuntaan ja kohdekulttuuriin. Koulutusohjelmasta on mahdollista siirtää toimintaperiaatteita ja koulutussisältöjä Suomen kontekstiin, esimerkiksi maahanmuuttajaopiskelijoille suunnattu monipuolinen opetussuunnitelma ja koulun ulkopuolinen oppiminen.

Koulutusohjelman vaikutus ja kehittämisehdotuksia:

Koulutusohjelman vaikuttavuudesta tehdyn selvityksen suosituksissa nostetaan esiin RAP-opiskelijoiden tarve tutustua valtavirtakoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana. Kouluja kannustetaan luomaan mentorointijärjestelmiä, joiden avulla opiskelijoiden on helpompi siirtyä RAP-koulutuksesta viralliseen koulutusjärjestelmään. Suosituksena todetaan, että RAP-ohjelman kurssitarjonnan tulee olla monipuolinen. Erilaisten oppiaineiden opiskelu lisää valmiuksia tehdä opintoihin liittyviä valintoja valtavirtakoulutuksessa. Lisäksi tärkeäksi koettiin koulun ulkopuolinen toiminta, kuten retket ja vierailut, jotka edistävät integroitumista laajempaan yhteiskuntaan.

Koulutusohjelman opettajan mukaan keskeistä on koulutusohjelman aikana syntyvä luottamussuhde henkilöstön ja opiskelijoiden välillä. Nuoret uskaltavat rohkeasti kysyä heitä askarruttavia asioita irlantilaisesta yhteiskunnasta. Opettajat toimivat kulttuurin tulkkeina nuorille. Ohjelmaan on viime vuosina osallistunut myös pidempään maassa olleita nuoria. He ovat omalta osaltaan tukeneet turvapaikanhakijoiden integroitumista.

Haasteena on valtavirtakoulutukseen siirtyminen kesken kouluvuotta. Dublinissa havaittiin, että maahanmuuttajanuoret pääsivät helpommin kouluihin, joissa oppilasmäärät eivät vuoden alussa täyttyneet. Maahanmuuttajien suhteellinen osuus näissä kouluissa kasvoi vuoden aikana. Erilaisten mentorointiohjelmien puuttuminen paikallisista kouluista vaikeutti RAP-opiskelijoiden siirtymistä valtavirtakoulutukseen.

Koulutuksen järjestäminen edellyttää soveltuvia luokkatiloja ja palkattua henkilöstöä. Opettajien tulee tehdä tiivistä yhteistyötä ja kehittää koulutusohjelmaa alueen koulujen kanssa. Lisäksi ohjelman vaikutuksia tulee arvioida vuosittain sen varmistamiseksi, että ohjelma vastaa riittävästi osallistujien ja koulujen tarpeita.

Koulutusohjelman vahvuus on mahdollisuus siirtyä valtavirtakoulutukseen RAP-ohjelman eri vaiheissa. Lisäksi hyvänä käytäntönä voidaan pitää koulutusohjelman yhteyttä valtavirtakoulutuksen opetussuunnitelmaan. Monipuolinen koulutusohjelma voi edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja lisätä itseluottamusta. Lisäksi kokemus eri oppiaineiden opiskelusta lisää valmiuksia tehdä omia opintoja koskevia valintoja valtavirtakoulutuksessa. Opiskelijoiden voi olla helpompi keskustella henkilökohtaisesta opintosuunnitelmasta, kun he ymmärtävät koulutusjärjestelmän rakenteet ja tunnistavat omat vahvuutensa.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Koko koulun toiminnan kattava toimintamalli juuri maahanmuuttaneiden lasten vastaanottamiselle uuteen koulu yhteisöön. Mallissa kuvataan muun muassa vastaanottoon liittyvien ennakkovalmistelujen sisällöt ja aikataulu, ensimmäisten koulupäivien ohjelma ja oppimisen ja kouluun integroitumisen arviointivälineet.

Mihin tarkoitukseen?

Koulunkäynnin aloitusvaihe on keskeinen maahanmuuttajaoppilaiden integroitumiselle uuteen koulu yhteisöön sekä heidän itsensä että koko koulu yhteisön kannalta. Kouluille, joilla ei ole aiempaa kokemusta maahanmuuttajaoppilaista, vaihe voi olla hyvin haasteellinen. Toimivaksi koetut menettelytavat uusien oppilaiden vastaanottamiseksi tukevat koulua ja ympäröivää yhteisöä uudessa tilanteessa ja parantavat maahanmuuttajaoppilaiden integroitumisprosessia.

Missä ja kuka?

Skotlannissa Buten saarella Rothesayn kaupungissa sijaitseva Rothesay Joint Campus, jonne saapui vuonna 2015 ryhmä syyrialaisia pakolaislapsia. Koululla ja koko kaupungilla oli sitä ennen ollut erittäin vähän aiempaa kokemusta pakolaisista. Rothesayssä on noin 5 000 asukasta ja Buten saarella yhteensä vajaat 6 500.

Taustatietoa koulusta:

Rothesay Joint Campuksessa on opetusta 3–16-vuotiaille oppilaille. Koulun eetoksena on inklusiivisuus ja panostaminen oppilaiden saavutuksiin. Keskeistä eetoksessa on myös se, että kaikki tuntevat itsensä tervetulleeksi ja yhteisöön kuuluvaksi taidoistaan ja kyvyistään sekä roolistaan riippumatta. Kouluun on pyritty rakentamaan hyvin perhemäinen ilmapiiri.

Miten toimii?

Valmistautuminen maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten saapumiseen on aikataulutettu ja toiminta alkaa hyvissä ajoin ennen uusien tulijoiden saapumista yhteistyössä opetuksen järjestäjän kanssa. Koulun henkilöstölle järjestetään tarvittava täydennyskoulutus ja oppilaiden kanssa käydään läpi tiedot tulijoiden kulttuurista ja lähtömaan yhteiskunnallisesta tilanteesta.

Ennen koulun aloittamista järjestetään yhteinen tilaisuus, jossa on mukana tarvittava tukihenkilöstö. Tilaisuudessa oppilas ja hänen huoltajansa tapaavat rehtorin, opettajat ja muun keskeisen henkilökunnan. Samalla alkaa luottamuksen ja yhteistyön rakentaminen koulun, oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Viestintä oppilaan huoltajien kanssa on keskeistä koko prosessissa. Oppilaasta saatujen tietojen perusteella koulun tukihenkilöstö suunnittelee oppilaan tarpeisiin soveltuvan oppimissuunnitelman, inklusiivisen oppimisympäristön ja luokkatyöskentelyn toimintatavat yhteistyössä opettajien kanssa. Lisäksi varmistetaan, että koulun avainhenkilöstö tietää kaikki oppilasta koskevat olennaiset tiedot – esimerkiksi osaa ääntää hänen nimensä oikein.

Koulun oppilaat valmistelevat uusille tulijoille tervetuliaislahjan, jotta he tuntisivat itsensä tervetulleiksi. Kukin uusi oppilas saa myös oman, mahdollisesti kaksikielisen ”kaverioppilaan”, jonka tehtävänä on eri tavoin auttaa häntä koulu yhteisöön integroitumisessa.

Ensimmäisenä koulupäivänä uusi oppilas tapaa koulun avainhenkilöstön ja kaverioppilaansa. Oppilas integroidaan alusta alkaen muun luokan toimintaan, erillisiä opetusryhmiä maahanmuuttajaoppilaille ei ole. Luokanopettaja kiinnittää huomiota yhdessä tukiopettajan kanssa säännöllisiin väliajoin päivän aikana ja päivän päätteeksi oppilaan hyvinvointiin, koska ensi alkuun muun muassa uusi ympäristö ja uusi kieli voivat hämmäntää häntä. Oppilaalle annetaan myös mahdollisuus olla välillä hiljaisessa tilassa. Päivän lopussa oppilaan huoltajille kerrotaan vielä tiedot päivän kulusta.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Koulun aloittamisen ensivaiheessa lähtökohtana on se, että lapselle annetaan aikaa sopeutua kouluympäristöön. Sen jälkeen lapsen kielitaidon lähtötaso arvioidaan ja laaditaan opetukselle sen mukainen jatkosuunnitelma.

Opettajat ja tukihenkilöstö päivittävät tarvittaessa kahdesti vuodessa toimintamallin ja siihen liittyvän aikataulusuunnitelman.

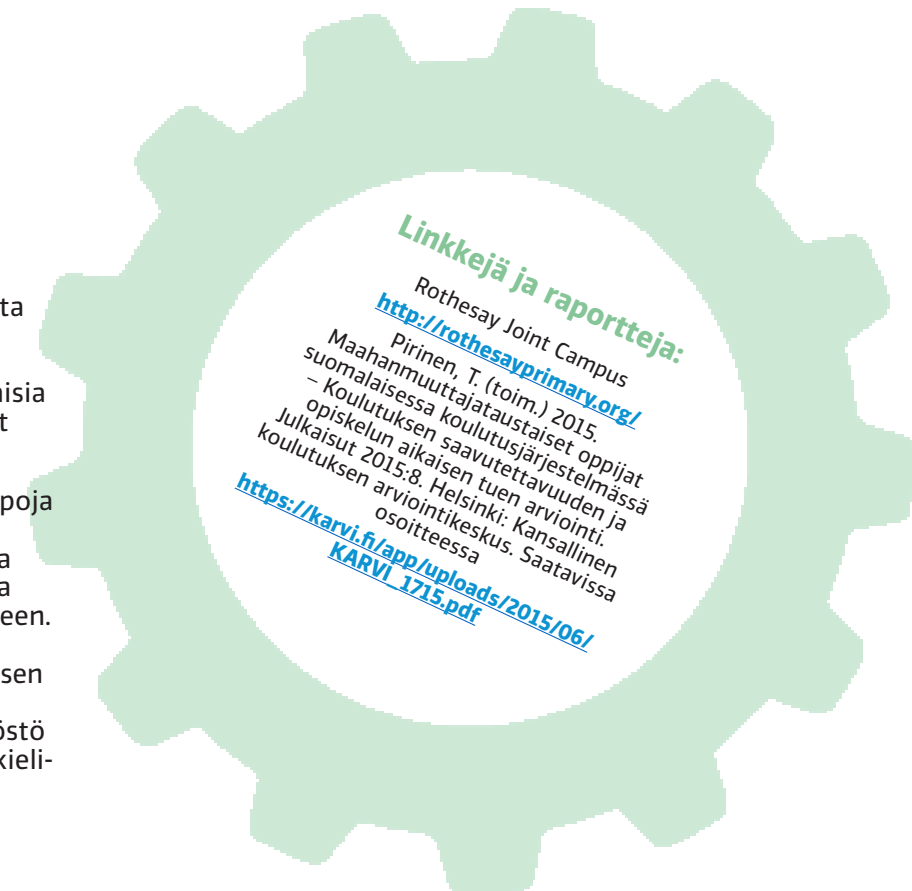
Mitä hyötyä?

Oppilaat ovat integroituneet koulu yhteisöön erittäin hyvin. Toimintamallin käyttö on koulussa vakiintunut ja sen toimivuutta arvioidaan säännöllisesti. Koulun toiminta maahanmuuttajaoppilaiden integroitumiseksi on kansallisesti tunnustettua Skotlannissa. Mallin on todettu lisäävän oppilaiden välistä tasa-arvoa ja tukevan maahanmuuttajaoppilaiden oppimista ja hyvinvointia.

Miten tämä toimisi meillä?

Suomalaisten koulujen ja oppilaitosten valmius uusien maahanmuuttajataustaisten oppilaiden vastaanottoon vaihtelee. Jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjillä ei ole koulutusta ohjaavissa suunnitelmissaan maahanmuuttajataustaisia oppijoita ja monikulttuurisuutta koskevia linjauksia, oppijoiden tarpeisiin reagoidaan tapauskohtaisesti (vrt. Pirinen 2015). Toisaalta niissä kouluissa ja oppilaitoksissa, joihin maahanmuuttajataustaisia oppijoita on tullut pitkään, on vakiintuneet toimintamallit osana toimintakulttuuria.

Tässä hyvässä käytännössä kuvattua vastaavia toimintatapoja löytyy Suomestakin. Tämä malli on haluttu kuitenkin raportoida, koska siinä hyödynnetään johdonmukaisesti ja systemaattisesti niitä toimintatapoja ja menetelmiä, jotka edesauttavat kokonaisvaltaista integroitumista koulutukseen. Edellytyksenä mallin toimimiselle on inklusiivinen koulu yhteisö, integroidut opetusryhmät sekä koulu kohtaisen suunnitelman laatiminen soveltuen kunkin koulun omaan tilanteeseen. Lisäksi se vaatii, että koulun johto ja henkilöstö saa tarpeen mukaan täydennyskoulutusta muun muassa kieli- ja kulttuuritietoisuudesta, sitoutuu asiaan ja että sillä on siihen tarvittavan osaaminen ja motivaatio.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Linkejä:

ZIB Augsburg -neuvontakeskus

<http://www.zib-augsburg.de/>

Integreat -sovellus

<https://integreat-app.de/en/>

Mitä?

Kaikenikäisten maahanmuuttajien matalan kynnyksen neuvonta- ja tukipalvelut on keskitetty yhteen paikkaan, josta osataan ohjata eteenpäin soveltuviin palveluihin sekä työ- ja koulutusmahdollisuuksiin.

Mihin tarkoitukseen?

Neuvonta- ja ohjauspalvelut on keskitetty fyysisesti samaan helposti lähestyttävään paikkaan, kaikille palveluiden tarvisijoille maahanmuuttoperusteesta riippumatta. Tämä ehkäisee tilanteet, joissa palveluntarvitsija joutuisi kulkemaan paikasta toiseen hakemaan neuvoa tai jää palvelujen ulkopuolelle, koska ei tiedä minne mennä tai keneltä kysyä.

Missä ja kuka?

Palveluja tarjoaa Augsburgissa Saksassa sijaitseva Kulttuurienvälisen neuvonnan keskus (Zentrum für interkulturelle Beratung), jonka toiminnasta vastaa "Tür an Tür – asutaan ja eletään yhdessä" -yhdistys.

Miten toimii?

Neuvontapalveluja tarjotaan maahanmuuttajille kymmenellä eri kielellä, tarvittaessa käytetään tulkkia. Keskukseen on vapaa pääsy. Helpdesk tarjoaa neuvontaa kaikille pakolaisille, maahanmuuttotaustaisille sekä maahanmuuttajien yhdistyksille, ja ohjaa eteenpäin kohdistettuihin palveluihin. Tulkkaussessa hyödynnetään kielitaitoisia henkilöitä, jotka tuntevat Saksan järjestelmän hyvin.

Lisäksi yhdistyksen kehittämä sovellus InteGreat tarjoaa maahantulijoille ja erityisesti turvapaikanhakijoille helposti saavutettavissa olevaa tietoa Saksan järjestelmästä sekä arkipäivän palveluista 19 eri kaupungissa eri puolilla Saksaa. Sovellus on saatavilla ilmaiseksi älypuhelimelle englanniksi, saksaksi, ranskaksi, arabiaksi ja persiaksi.

Mitä hyötyä?

Keskuksessa käy vuosittain useita tuhansia asiakkaita ja sen toiminta on vakiintunut. Pelkästään neuvontapalvelua käyttäneitä oli vuosina 2015–2016 noin 13 000. Keskus tunnetaan Augsburgin kaupungissa ja alueella hyvin, ja sinne

osataan hakeutua. Vuoden 2015 raportin mukaan palveluista on ollut hyötyä maahanmuuttajien osaamisen ja koulutuksen kehittämiseen ja työuran edistämiseen.

Keskuksen työntekijä kertoo vuoden 2015 raportissa: "Pohjimmiltaan toiminnassamme verkostomaisten palvelurakenteiden luomiseksi on aina lopulta kyse maahanmuuttajien taitojen ja elämänedellytysten palauttamisesta ja vahvistamisesta niin, että he voivat ottaa kohtalonsa taas omiin käsiinsä."

Miten tämä toimisi meillä?

Vastaavia palveluja tarjoavat Suomessa monet tahot, mutta palvelut on pääasiassa hajautettu ja niiden löytäminen voi olla työlästä ja hankalaa.

Suomessa olisi tarvetta sille, että henkilö maahanmuutto-perusteesta riippumatta löytäisi yhdestä paikasta kotoutumiseen liittyvät neuvonta- ja ohjauspalvelut. Onnistuneen neuvonta- ja ohjaustoiminnan edellytyksiä olisivat riittävä resursointi, palveluntarjoajien hyvä kentän tuntemus ja muu asiantuntemus sekä erityisenä edellytyksenä tunnettuus, joka takaisi sen, että palveluihin myös hakeutuisi niiden tarvisijoita. Samalla tulisi välttää päällekkäisyys muiden kotouttamistoimijoiden toimintojen kanssa.

Keskuksen toiminnasta:

Keskusta ylläpitävä yhdistys perustettiin vuonna 1992, kun pakolaismäärät Eurooppaan ja Saksaan alkoivat kasvaa. Vuonna 1997 yhdistys sai EU-rahoituksen projektiin, jonka tarkoitus oli parantaa pakolaisten neuvontapalveluita. Neuvontapalvelukeskus perustettiin vuosituhannen vaihteessa.

Keskus tarjoaa laajasti palveluja: yleistä neuvontaa, tukea lomakkeiden täyttämiseen, kieli- ja tulkkauspalveluita, kielikursseja ja kielikursseineuvontaa, koulutuksen ja osaamisen tunnistamiseen liittyvää neuvontaa, työmarkkinaneuvontaa ja mentorointia, maahanmuuttajayhdistysten tukea sekä kulttuurienvälisestä koulutusta. Keskuksella on vahvat yhteydet kotoutumispalvelujen tuottajiin, joista osa sijaitsee samassa rakennuksessa.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

 Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Pakolaisille ja turvapaikanhakijoille suunnatut yliopiston aktiviteetit on keskitetty yhteen paikkaan, jossa tarjotaan mahdollisuuksia yliopisto-opintoihin valmistautumiseen.

Mihin tarkoitukseen?

Pakolais- ja turvapaikanhakijataustaisten henkilöiden nykyistä nopeampi ja laajempi integroituminen korkeakoulutaseeseen opetukseen ja tutkimukseen. Toiminnan avulla voidaan kerätä keskitetysti ja tehokkaasti tietoa korkeakoulujärjestelmään integroitumisen esteistä ja edellytyksistä.

Missä ja kuka?

Saksassa Erlangenin ja Nürnbergin kaupungeissa toimivan Friedrich-Alexander -yliopiston (FAU) integraation ja kulttuurien välisen vuoropuhelun foorumi FAU INTEGRA (Forum für Integration und interkulturellen Dialog).

Taustaa yliopistosta:

Friedrich-Alexander -yliopisto on perustettu vuonna 1743, ja se on yksi Saksan suurimmista ja kansainvälisimmistä yliopistoista. Sen tarjoaman koulutuksen tavoitteena on opiskelijoiden kasvattaminen kriittisiksi, vastuuta ottaviksi henkilöiksi. Yliopiston tutkimustoiminnassa pyritään tasapainoon perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välillä.

FAU on pyrkinyt määrätietoisesti edistämään yliopiston vuorovaikutusta kansainvälisesti ja tavoittelee aktiivisesti ulkomaisia opiskelijoita, tutkijoita ja opettajia.

Miten toimii?

FAU INTEGRA toimii kaikkien pakolaisille ja turvapaikanhakijoille suunnattujen yliopiston aktiviteettien verkoston keskuksena. Keskuksessa tarjotaan neuvontapalveluja ja tervetulo toimintaa myös muille ulkomailta tuleville opiskelijoille ja henkilökunnan jäsenille. Keskuksessa on kolme pääasiallista toimintoa: 1) opintoihin orientointi pakolaisille; 2) tutkijankoulutusta saaneiden pakolaisten ohjaus ja neuvonta; 3) integraatio-prosesseista viestiminen esimerkiksi järjestämällä luentosarjoja ja seminaareja.

FAU INTEGRAn palvelut:

Pakolaisille tarjotaan useita mahdollisuuksia valmistautua opintoihin yliopistolla:

- Orientointikeskustelussa selvitetään mahdollisuuksia opiskella yliopistossa.
- Tandem-ohjelma saattaa pakolaiset yhteen opiskelijamentoreiden kanssa. Tavoitteena on helpottaa orientaatiota yliopistossa ja arkielämässä ja edistää kulttuurienvälisiä vuoropuhelua.
- Intensiivikursseja pakolaisille, joilla on muodolliset perusteet korkeakouluopintoihin (HZB, Hochschulzugangsberechtigung, ylioppilastutkinto tai vastaava) + saksan kielen osaamistaso B1.
- Opintoihin valmistavia saksan kielen kursseja taso B1+ ja saksan kielen iltakursseja tasoilla A2–B2.
- Pakolaisilla ja turvapaikanhakijoilla on mahdollisuus osallistua luennoille, joille on vapaa pääsy.

Lisäksi yliopistossa on erillinen toiminto tutkintojen tunnustamista varten.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä hyötyä?

Syyskuusta 2015 tammikuuhun 2016 FAU INTEGRAn toimintoihin on osallistunut noin 400 henkilöä, ja siitä saadut kokemukset ovat olleet hyviä.

Yliopistolla ei kuitenkaan ole oikeutta ylläpitää rekisteriä toimintoihin osallistuvista henkilöistä, mikä vaikeuttaa vaikuttavuuden analysointia ja muuta seuranta. Ylipäättään toiminto on siinä määrin uusi, että konkreettisia vaikutuksia henkilötasolla on vielä varsin rajallisesti.

FAU INTEGRAn henkilökunnan mukaan menestymisen edellytyksiä ovat:

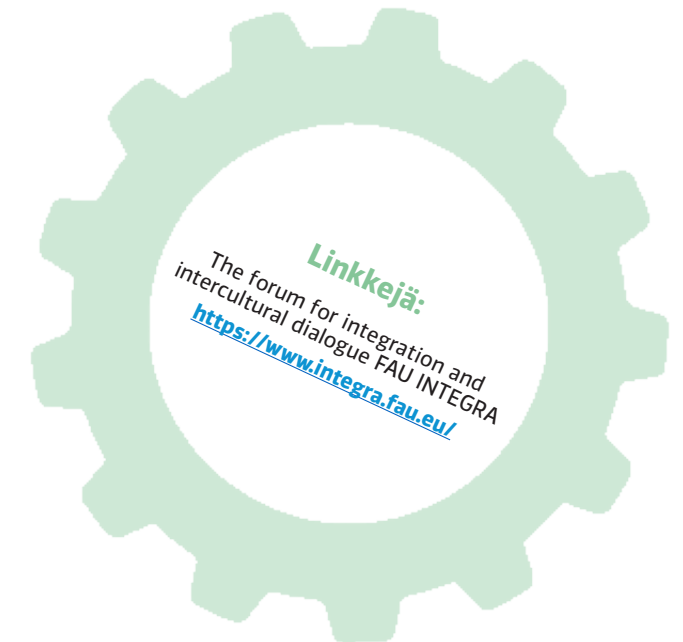
- organisoinnin keskittäminen tiettyyn paikkaan yliopiston hallinnossa
- laaja palveluvalikoima
- kaupungin hyvä infrastruktuuri (esim. julkinen liikenne)
- hyvä yhteistyö muiden pakolaisasioiden toimijoiden kanssa, jotka voivat lähettää pakolaisia ja turvapaikanhakijoita yliopiston palvelujen piiriin
- hyvä yhteistyö alueen muiden koulutusinstituutioiden kanssa
- henkilökunnan kouluttaminen pakolaisiin liittyvissä kysymyksissä
- toimintojen sopeuttaminen joustavasti erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin

Miten tämä toimisi meillä?

FAU INTEGRAn kaltainen toiminto olisi hyvin sovellettavissa myös Suomessa sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Sen tavoitteissa ja toiminnoissa on yhtäläisyyksiä Suomessa vuoden 2016 alussa käynnistyneen vastuukorkeakoulutoiminnan kanssa. Suomessa FAU INTEGRAn tapaisella toiminnalla voisi olla merkittävä myönteinen vaikutus.

Toimintojen käynnistäminen edellyttäisi todennäköisesti joidenkin olemassa olevien toimintojen uudelleen organisoimista sekä uusien toimintojen käynnistämistä. Keskukseen ylläpitoon, palvelujen toteuttamiseen ja henkilökunnan kouluttamiseen tarvittaisiin resursseja.

Myönteisen vaikutuksen saavuttaminen vaatisi määrätietoisuutta, kärsivällisyyttä ja toimintojen saumatonta kytkeytymistä korkeakoulun valtavirtatoimintaan opetuksessa ja tutkimuksessa.

Mitä löydettiin?

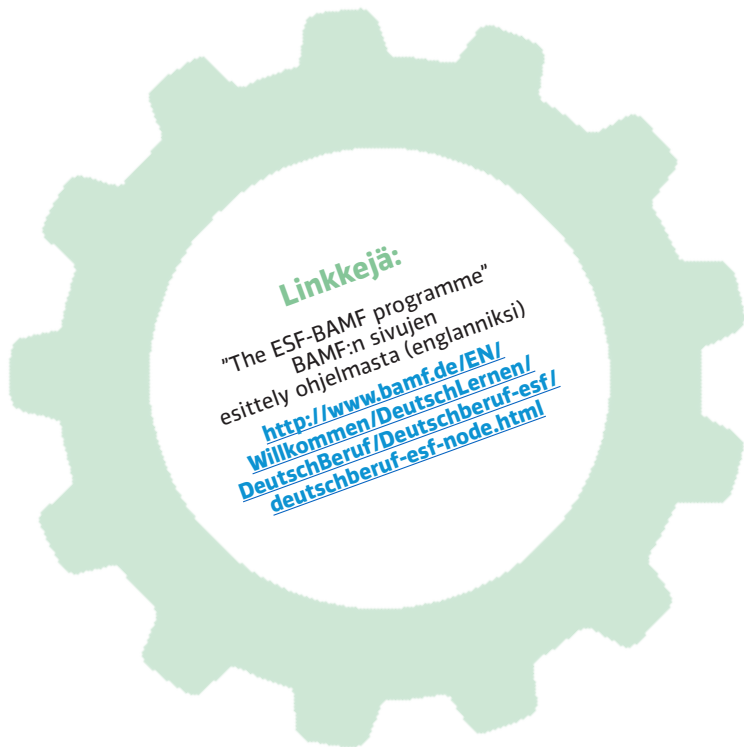
» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Maahanmuuttajille ja pakolaisille tarkoitettu koulutusohjelma, jossa ammatillisen koulutuksen ohella annetaan kielikoulutusta.

Mihin tarkoitukseen?

Kotoutumiskoulutuksen jälkeen maahanmuuttajien kielitaito ei aina ole riittävä ammatillisesta koulutuksesta selviytymiseen tai työmarkkinoille siirtymiseen. Saksalaisessa koulutusmallissa ammatilliseen koulutuksen tueksi järjestetään kielikoulutusta, joka tukee ammatissa ja työelämässä toimimista. Tavoitteena on nopeampi integroituminen työmarkkinoille.

Missä ja kuka?

Koulutusohjelmia ovat toteuttaneet koulutuksen järjestäjät, jotka Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) on hyväksynyt koulutuksen järjestäjiksi. Koulutusohjelmaa on kehitetty vuodesta 2009 alkaen ESR-rahoitteisena, ja vuodesta 2016 alkaen sitä on toteutettu kansallisella rahoituksella. Osallistujia on ollut ohjelman alusta lähtien kaikkiaan liki 200 000 eri puolilla Saksaa.

Miten toimii?

Koulutus kestää kokopäiväopiskeluna kuusi kuukautta tai osapäiväopiskeluna 12 kuukautta (730 oppituntia). Se koostuu ammatillisesta saksan kielen koulutuksesta, jota on noin kolmannes koulutuksen sisällöstä, sekä ammatillisesta koulutuksesta, työpaikkavierailuista ja työharjoitteluista. Koulutuksessa on mukana sekä ammatillisten aineiden opettajia että kielenopettajia, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä koulutusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi oppilaitoksissa on vastuuhenkilöitä, jotka hoitavat työelämäyhteyksiä. Näin koulutuksia voidaan suunnata työmarkkinoille tarpeellisiin teemoihin ja sisältöihin. Vastuuhenkilöt auttavat työharjoittelupaikkojen hakemisessa ja harjoittelun tukemisessa.

Koulutuksia voidaan käynnistää eri ammattialoille tai eri kielitaitotasolle.

Mitä hyötyä?

Vaikka kotoutumiskoulutuksessa olisi saavuttanut tavoitteena olleen kielitaitotason B1, siirtyminen työmarkkinoille ei tapahdu heti. Siirtymäaika voidaan käyttää hyväksi, ja sitä nopeutetaan opiskelemalla lisää kieltä ja kehittämällä ammatillista osaamista. Kotoutumiskoulutukset ovat Saksassa lyhyitä (kolme kuukautta), ja siellä opittu kieli on pääsääntöisesti yleistä arjessa tarvittavaa kielitaitoa, joten ammatillinen sanasto ja kielitaito tarvitsevat lisäharjoitusta.

Koulutuksissa on hyvin vahva työelämäsuuntautuneisuus, joten osallistujien ammatti-identiteetti vahvistuu ja heistä tulee valmiimpia työmarkkinoille. Koulutusohjelmassa opiskelijat saavat lisäksi suoria kontakteja työelämään työpaikkavierailujen ja työharjoittelujen kautta, mikä lisää työllistymistä.

Koulutusohjelmia voidaan käynnistää eri kohderyhmille ja ammattialoille työmarkkinoiden tarpeiden mukaan ja näin turvata osaavan työvoiman saatavuus työvoimapula-aloilla.

Miten tämä toimisi meillä?

Myös Suomessa on toteutettu kotoutumiskoulutusta ja ammatillista koulutusta yhdistäviä koulutusmalleja työvoimakoulutuksena. Suomessa näiden koulutusohjelmien kielitaitotasovaatimuksena koulutuksen aloittamiselle on ollut pääsääntöisesti B1, joillain ammattialoilla A2.2. Vaikka kotoutumiskoulutus on Suomessa pidempi kuin Saksassa, vain arviolta kolmannes saavuttaa vuoden kotoutumiskoulutuksen jälkeen kielitaitotason B1. Haasteena onkin, miten ammatillisuutta voidaan vahvistaa ja työmarkkinoille siirtymistä tukea jo alemmilta kielitaitotasoilta lähtien.

Lisäksi koulutusten toteutukseen tulisi löytää työnantajia, joilla on työvoiman tarvetta ja kiinnostusta palkata maahanmuuttajia. Myös opiskelijoiden ohjaukseen ennen koulutukseen hakua ja heidän uravalmennukseensa tarvitaan resursseja ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Mitä löydettiin?

» Koulutuspoliittisia kehyksiä

» Virtuaalitukea oppimiseen

» Keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn

» Neuvontaa ja ohjausta koulutuspolulla etenemiseen

» Sujuvammin työelämään

Mitä?

Pakolaisille ja turvapaikanhakijoille tarkoitettu 14-viikkoinen työharjoitteluohjelma, jossa he saavat vapaaehtoisen ”työkaverin” ohjaamana työkokemusta ja kehittävät kielitaitoaan.

Mihin tarkoitukseen?

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden työttömyys Euroopassa, myös Suomessa, on korkealla tasolla. Työttömyyden syyt ja vaikutukset yhteiskuntaan integroitumiselle voivat olla moninaisia. Siemens AG:n kehittämä työharjoitteluohjelma auttaa ammattitaitoisia maahanmuuttajia paitsi pääsemään kiinni työelämään, kehittää myös yrityksen työntekijöiden monikulttuurisuustaitoja ja harjoittelijoiden ohjaamisen taitoja. Samalla pystytään muuttamaan ennakkoluuloja ammattitaidottomista ja traumatisoituneista pakolaisista.

Missä ja kuka?

Ohjelman tuottaa monikansallinen teknologiayhtiö Siemens AG Saksassa. Työharjoitteluohjelma käynnistyi vuonna 2015 Erlangenissa ja on sittemmin laajentunut 14 eri paikkakunnalle Saksassa.

Miten toimii?

14-viikkoisessa työharjoitteluohjelmassa pakolaiset ja turvapaikanhakijat saavat työkokemusta, ja samalla heidän kielitaitonsa kehittyy. Siemens AG on perustanut harjoittelupaikkoja, joihin rekrytoidaan ammattitaitoisia maahanmuuttajia. Työharjoitteluohjelman läpikäyminen ei vielä takaa työpaikkaa Siemensillä. Ohjelman avulla pystytään myös rakentamaan yhtiön sisäisiä tukiverkostoja, joiden avulla muut työntekijät saavat lisäkoulutusta monikulttuurisuuteen sekä harjoittelijoiden integroimiseen työpaikalle. Jokaisella harjoittelijalla on vapaaehtoinen ”työkaveri”, joka antaa tukea integroitumisprosessissa.

Mitä hyötyä?

Työharjoitteluohjelma on laajentunut kahdessa vuodessa 14 paikkakunnalle Saksassa. Siemens AG on todennut harjoitteluohjelman synnyttämän monimuotoisuuden tuoneen yhtiölle lisää ratkaisuja ja lisää luovuutta (Cities of Migration, 2016).

Työharjoitteluohjelmaan osallistuneet ovat olleet tyytyväisiä samaansa mahdollisuuteen kehittää ja testata osaamistaan sekä parantaa kielitaitoaan ja kulttuuriosaamistaan. He ovat pystyneet rakentamaan verkostoja ja työuraansa ja saaneet tietoa siitä, millaista koulutusta tai harjoittelua he työurallaan etenemiseksi tarvitsevat. He ovat myös saaneet pysyviä mentoreita.

Miten tämä toimisi meillä?

Myös Suomessa on ollut joitakin turvapaikanhakijoille ja pakolaisille tarkoitettuja työharjoitteluohjelmia, esimerkiksi Business Lead -ohjelmassa (Hanken & SSE Executive Education). Siemens AG:n ohjelma on erittäin hyvin rakennettu, ja se sisältää monia sellaisia osioita, joiden avulla harjoittelijat integroituvat työympäristöön. Samalla tuetaan myös muita työntekijöitä maahanmuuttajien vastaanottamisessa.

Onnistuneen ohjelman rakentamiseksi tulisi löytää työnantaja, jotka olisivat valmiita kokeilemaan sen käyttöä. Lisäksi tulisi olla toimiva tapa löytää harjoittelupaikkoihin tarvittavia ammattitaitoisia ja tarvittavan koulutustaustan omaavia maahanmuuttajia. Siemensin tapauksessa Erlangenin kaupunki on ollut mukana kartoitustyössä.

Linkkejä:

”Siemens introduces sustainable program for integrating refugees” 29 September 2015, Siemens Press Release.
[https://www.siemens.com/press/en/pressrelease/?press=corporate/pr2015090359coen.htm&content\[1\]=Corp](https://www.siemens.com/press/en/pressrelease/?press=corporate/pr2015090359coen.htm&content[1]=Corp)

”Siemens and the City of Erlangen Tap Refugee Talent with Internship Program, Training both Newcomers and their Colleagues.” 28 January 2016. Hire Immigrants.
<http://www.hireimmigrants.ca/stories/siemens-and-the-city-of-erlangen-tap-refugee-talent-with-internship-program-training-both-newcomers-and-their-colleagues/>

”Triple Win: Tapping Refugee Talent” 21 April 2016. Cities of Migration.
http://citiesofmigration.ca/good_idea/tapping-refugee-talent/

Johtopäätöksiä: Inklusiivisuus avaimena koulutukseen integroitumiseen

Tässä arviointihankkeessa esiin nousseet maahanmuuttajien koulutukseen liittyvät aineistot sekä hyvät käytännöt nostavat esiin seuraavia näkökulmia:

Vahva johtajuus ja yhteinen visio tuottavat tuloksia

Keskeistä koulutuspolitiikan ja koulutuksen johtamisen näkökulmasta on inklusiivisuus: vaikka maahanmuuttajataustaisten oppijoiden opetukseen tarvitaan räätälöityjä ratkaisuja ja yksilöllistä näkökulmaa, koulutuksen ja toimintakulttuurin tulisi olla kaikkia oppijoita osallistavaa ja johtamisen ja opettamisen yhteisvastuullista.

”Inklusiivisen koulukulttuurin edistäminen perustuu, paitsi jokaisen koulun johtajan ja opettajan yksilöllisiin asenteisiin ja taitoihin, koko kouluyhteisön metataitoihin synnyttää, tukea ja ohjata yhteistoiminnallisia prosesseja” (Hakala & Leivo 2015).

Yksilöllinen tuki, ohjaus ja hyvä ilmapiiri koulussa kannustavat jatkamaan opintoja

Inklusiivisuus ja inklusiivinen, kaikkien oppijoiden osallisuutta painottava lähtökohta voidaan nähdä keskeisenä yhteisenä nimittäjänä onnistuneelle koulutukseen integroitumiselle. Kansainväliset hyvät käytännöt osoittavat, että koulutuksessa ja kotoutumiseen tähtäävissä toiminnoissa tulee olla vahva tahtotila ja näkemys jokaisen oppijan kuulumisesta kulloiseenkin oppimisympäristöönsä. Tällöin erityiset maahanmuuttajille suunnatut palvelujärjestelmät ja koulutusmuodot eivät ole erillisiä oppimisen ja tuen saarekkeita vaan niveltyvät osaksi oppijan polkua.

Peruskoulun päättövaiheessa ja nuorina aikuisina maahan muuttaneet tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea

Pohdittaessa onnistunutta kotoutumista koulutuksen kautta tulee muistaa, että oppijat ovat yksilöitä, ja pitkällekin räätälöityjen ja joustavien koulutus- ja työllistymispolkujen vaikuttavuus toteutuu myös yksilöllisesti. Vuorovaikutus, motivaatio sekä koulutukseen tai työllistymiseen liittyvä konteksti ovat keskeisessä asemassa.

Miten tukea maahanmuuttajien työllistymistä

Useissa käytännöissä tähdentyi yhteisymmärryksen ja yhteisvastuun keskeisyys toimintatapojen tuloksellisessa soveltamisessa. Siksi integraatiota tukevien sidosryhmien merkitys on keskeinen. Toiminnan vision on oltava yhteisesti hyväksytty ja kaikkien toimijoiden jaettavissa. Tämä liittyy oleellisesti toimijatahojen toimintakulttuuriin. Jotta toimintakulttuuri olisi inklusiivista, kaikkia oppijoita osallistavaa, tulisi sitä johtaa ja hallinnoida yhteistoiminnallisuutta, monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta tukevasti.

Toisaalta, vaikka hyviä käytäntöjä on paljon sekä Suomessa että muualla maailmassa, ne saattavat olla yhtäältä hajallaan ja toisaalta kontekstisidonnaisia: avaimia onneen ei ole. Tässä hankkeessa tehtiin perusteellista pohjatyötä sekä dokumentoitujen hyvien käytäntöjen selvittämisen että tarvekartoituksen avulla. Jo tuolloin oli selvää, että käytäntöjä on ja niitä löytyy lisää, mutta perinpohjaiseksi ratkaisuksi maahanmuuttajien koulutukseen integroitumiseksi niistäkään ei ole. Koulutukselliset siirtymät ja siirtyminen työelämään ovat tulevaisuudessakin maahanmuuttajien integroitumisen onnistumisessa keskeisiä, ja niihin liittyviä käytäntöjä tulee päivittää ja levittää – riippumatta siitä, missä kontekstissa ne ovat toteutuneet.

Lähteet

- Andersson Joona, P. & Nekby, L. 2012. Intensive Coaching of New Immigrants: An Evaluation Based on Random Program Assignment. *The Scandinavian Journal of Economics*, 114 (2), 575–600.
- Ansala, L., Hämäläinen, U. & Sarvimäki, M. 2014. Integroitumista vai eriytymistä? Maahanmuuttajalapset ja -nuoret Suomessa. Työpapereita No. 56/2014. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Luettavissa osoitteessa <http://hdl.handle.net/10138/45401>.
- Baker, C. 2006. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters Ltd.
- Bilgili, Ö. 2015. Evaluating Impact: Lessons Learned from Robust Evaluations of Labour Market Integration Policies. Luettavissa osoitteessa http://mipex.eu/sites/default/files/downloads/files/mipex_evaluating-impact-lessons-learned-from-robust-evaluations-of-labour-market-integration-policies.pdf.
- Björklund, K. 2015. Unaccompanied refugee minors in Finland. Challenges and good practices in a Nordic context. *Migration studies* C 26. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Luettavissa osoitteessa <http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/c26.pdf>.
- Blair, M. 2002. Effective School Leadership: The multi-ethnic context. *British Journal of Sociology of Education*, 23 (2), 179–191.
- Block, K., Cross, S., Riggs, E. & Gibbs, L. 2014. Supporting schools to create an inclusive environment for refugee students. *International Journal of Inclusive Education*, 18 (12), 1337–1355.
- Bratsberg, B., Raaum, O. & Roed, K. 2012. Educating children of immigrants: Closing the gap in Norwegian schools. *Nordic Economic Policy Review*, 2012 (1), 211–249.
- Butschek, S. & Walter, T. 2014. What active labour market programmes work for immigrants in Europe? A meta-analysis of the evaluation literature. *IZA Journal of Migration*, 3 (1), 48. Luettavissa osoitteessa <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186%2F978-92-014-0023-6.pdf>.
- Böhlmark, A. 2008. Age at immigration and school performance: A siblings analysis using Swedish register data. *Labour Economics*, 15 (6), 1366–1387.
- Böhlmark, A. 2009. Integration of Childhood Immigrants in the Short and Long Run – Swedish Evidence. *International Migration Review*, 43 (2), 387–409.
- Çelikaksoy, A. & Wadensjö, E. 2015. Unaccompanied Minors and Separated Refugee Children in Sweden: An Outlook on Demography, Education and Employment. IZA Discussion Paper No. 8963. Luettavissa osoitteessa <https://ssrn.com/abstract=2593253>.
- Clausen, J., Heinesen, E., Hummelgaard, H., Husted, L. & Rosholm, M. 2009. The effect of integration policies on the time until regular employment of newly arrived immigrants: Evidence from Denmark. *Labour Economics*, 16 (4), 409–417.
- Coleman, R. & Goldenberg, C. 2010. What Does Research Say about Effective Practices for English Learners? *Kappa Delta Pi Record*, 46 (4), 156–163.
- Corak, M. 2011. Age at Immigration and the Education Outcomes of Children. *Statistics Canada Analytical Studies Branch Research Paper Series No. 336*. Luettavissa osoitteessa <http://ssrn.com/abstract=1971980>.
- Donaldson, G. 2011. Teaching Scotland's Future. Report of a review of teacher education in Scotland. Edinburgh: The Scottish Government. Luettavissa osoitteessa <http://www.gov.scot/Resource/Doc/337626/0110852.pdf>.
- Elfers, A. M. & Stritikus, T. 2014. How School and District Leaders Support Classroom Teachers' Work With English Language Learners. *Educational Administration Quarterly*, 50 (2), 305–344.
- Espinosa, L. M. 2013. Dual Language Learners in Early Care and Education: Promoting School Readiness and Early School Success. Migration Policy Institute. Luettavissa osoitteessa <http://www.migrationpolicy.org/research/early-education-dual-language-learners-promoting-school-readiness-and-early-school-success>.
- Gay, G. 2010. Classroom practices for teaching diversity: an example from Washington State (United States). Teoksessa OECD (toim.) *Educating Teachers for Diversity: Meeting the Challenge*. Paris: OECD Publishing, 257–279. Luettavissa osoitteessa <http://dx.doi.org/10.1787/9789264079731-15-en>.
- Genesee, F., Lindholm-Leary, K., Saunders, W. & Christian, D. 2006. *Educating English Language Learners: A Synthesis of Research Evidence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hakala, J. T. & Leivo, T. 2015. Inklusioideologian ja koulutuspolitiikan jännitteitä 2000-luvun suomalaisessa peruskoulussa. *Kasvatus & Aika* 9 (4), 8–23. Luettavissa osoitteessa http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/a1_hakalaleivo_1412152009.pdf.
- Harju-Luukkainen, H., Nissinen, K., Sulkunen, S., Suni, M. & Vettenranta, J. 2014. Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Jyväskylä. Luettavissa osoitteessa <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2014/D110.pdf>.
- Harjunen, E., Hietala, R., Lepola, L., Räsänen, A. & Korpi, A. 2017. Arvioinnilla luottamusta – Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytännöt. Julkaisut 4:2017. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Luettavissa osoitteessa https://karvi.fi/app/uploads/2017/01/KARVI_0417.pdf.
- Heath, A. & Kilpi-Jakonen, E. 2012. Immigrant children's age at arrival and assessment results. OECD Education working papers No. 75, Paris: OECD Publishing. Luettavissa osoitteessa <http://dx.doi.org/10.1787/5k993zsz6g7h-en>.
- Heckmann, F. 2008. Education and the Integration of Migrants: Challenges for European Education Systems Arising from Immigration and Strategies for the Successful Integration of Migrant Children in European Schools and Societies. NESSE Analytical Report 1 for EU Commission DG Education and Culture. European forum for migration studies. Luettavissa osoitteessa <http://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/NESEducationIntegrationMigrants.pdf>.
- Hélot, C. & Young, A. 2002. Bilingualism and Language Education in France Primary Schools. Why and How Should Migrant Languages be Valued? *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 5 (2), 96–112.
- Helsingin kaupunki. 2014. Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut Helsingissä. Työryhmän raportti ja esitys toimenpiteiksi. Luettavissa osoitteessa https://www.hel.fi/static/opev/virasto/koulutuspolut/Maahanmuuttajanuorten_koulutuspolut_raportti_2014.pdf.
- Hämäläinen, K. & Välijärvi, J. 2007. Tulevaisuuden haasteita koulun rehtorille. Teoksessa A. Pennanen (toim.) *Koulun johtamisen avaimia*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Höhne, J. & Michalowski, I. 2016. Long-Term Effects of Language Course Timing on Language Acquisition and Social Contacts: Turkish and Moroccan Immigrants in Western Europe. *International Migration Review*, 50 (1), 133–162.
- Jonsson, J. O., Kilpi-Jakonen, E. & Rudolphi, F. 2014. Ethnic differences in early school-leaving. Teoksessa A. F. Heath & Y. Brinbaum (toim.) *Unequal Attainments: Ethnic educational inequalities in ten Western countries*. Oxford: Oxford University Press, 95–118.
- Jussim, L. & Harber, K. D. 2005. Teacher expectations and self-fulfilling prophecies: knowns and unknowns, resolved and unresolved controversies. *Personality and Social Psychology Review*, 9 (2), 131–155.

Lähteet

Karppinen, K. 2008. Koulumenestys, koulutukseen valikoituminen, tutkinnon suorittaminen ja työelämään siirtyminen. Teoksessa J. Kuusela, A. Etelälähti, Å. Hagman, R. Hievanen, K. Karppinen, L. Nissilä, U. Rönnerberg & M. Siniharju (toim.) Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus – Tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistämisestä. Helsinki: Opetushallitus. Luettavissa osoitteessa http://www.oph.fi/download/46518_maahanmuuttajaoppilaat_ja_koulutus.pdf.

Kilpi, E. 2010. The Education of Children of Immigrants in Finland. University of Oxford. Luettavissa osoitteessa <https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:9ae6dfc5-bda6-4d6f-8780-c97abab350e9>.

Kilpi-Jakonen, E. 2011. Continuation to upper secondary education in Finland: Children of immigrants and the majority compared. *Acta Sociologica*, 54 (1), 77–106.

Kilpi-Jakonen, E. 2017. Maahanmuuttajien lasten koulutussiirtymät toisen asteen koulutuksen läpi ja korkeakouluihin. *Kasvatus* 48 (3), 217–231.

Kilpinen, J. 2009. Maahanmuuttajien ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämismisselvitys. Helsinki: Opetushallitus. Luettavissa osoitteessa http://www.oph.fi/download/119385_Maahanmuuttajien_ammattillisen_peruskoulutuksen_kskeyttamisselvitys.pdf.

Kirjavainen, T. & Pulkkinen, J. 2015. Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Tuloksellisuustarkastuskertomus 12/2015. Helsinki: Valtiontalouden tarkastusvirasto. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-303-6>.

Kivijärvi, A. 2015. Nuoruusvuosina Suomeen muuttaneiden polkuja jäljittämässä: Tutkimus Kurvi-hankkeen nuorten elämäntilasta. Teoksessa H. Nieminen, A. Kivijärvi & K. Toivikko (toim.) Kiertoteitä – Maahan muuttaneet nuoret yhteiskunnallisten esteiden edessä. Helsinki: Suomen pakolaisapu, 109–157. Luettavissa osoitteessa <http://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2015/12/Kiertoteita%CC%88.pdf>.

Kogan, I. 2016. Integration Policies and Immigrants' Labor Market Outcomes in Europe. *Sociological Science*, 3, 335–358.

Koponen, T., Mäkelä, M., Parantainen, A. & Salonen, M. 2010. Mutkat suoriksi, nivelet notkeiksi: Maahanmuuttajien VaSkooli -hankkeen loppujulkaisu. Luettavissa osoitteessa http://www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat/etusivu/mutat_suuriksi_7mt.pdf.

Kuukka, K. 2009. Rehtorin eettinen johtaminen monikulttuurisessa koulussa. "Sen yhteisen hyvän löytäminen". *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 865. Tampere: Tampereen yliopisto. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7779-9>.

Lavrijsen, J. & Nicaise, I. 2015. Social Inequalities in Early School Leaving: The Role of Educational Institutions and the Socioeconomic Context. *European Education*, 47 (4), 295–310.

Maahanmuuttajien ohjaushanke (MANO). 2013. Loppuraportti. Luettavissa osoitteessa https://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=46631be0-3700-4308-8cb0-abc3b6d8282c&groupId=1264208.

Martin-Jones, M. 2007. Bilingualism, Education and the Regulation of Access to Language Resources. Teoksessa M. Heller (toim.). *Bilingualism: A Social Approach*. Palgrave Macmillan UK, 161–182.

McAndrew, M. 2009. Ensuring Proper Competency in the Host Language: Contrasting Formula and the Place of Heritage Languages. *Teachers College Record*, 111 (6), 1528–1554.

Migration Policy Group. 2013. Language Courses. EWSI Special Feature No. 2013/2. Brussels. Luettavissa osoitteessa <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/ewsi-special-feature-2013/02-language-courses>.

OECD. 2010. Closing the Gap for Immigrant Students: Policies, Practice and Performance. Paris: OECD Publishing.

OECD. 2015. Immigrant Students at School: Easing the Journey towards Integration. Paris: OECD Publishing.

OECD/European Union. 2015. Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In. Paris: OECD Publishing. Luettavissa osoitteessa <http://dx.doi.org/10.1787/9789264234024-en>.

OECD. 2016. Making Integration Work. Refugees and others in need of protection. Paris: OECD Publishing.

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Luettavissa osoitteessa http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:1. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-386-6>.

Pendakur, K. & Pendakur, R. 2016. Which Child Immigrants Face Earnings Disparity? Age-at-immigration, Ethnic Minority Status and Labour Market Attainment in Canada. *Int Migr*, 54, 43–58. Luettavissa osoitteessa <http://doi.org/10.1111/imig.12256>.

Pirinen, T. (toim.) 2015. Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä – Koulutuksen saavutettavuuden ja opiskelun aikaisen tuen arviointi. Julkaisut 2015:8. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Luettavissa osoitteessa https://karvi.fi/app/uploads/2015/06/KARVI_1715.pdf.

Rinne, U. 2012. The Evaluation of Immigration Policies. IZA Discussion Paper No. 6369. The Institute for the Study of Labor. Luettavissa osoitteessa <http://ftp.iza.org/dp6369.pdf>.

Sarvimäki, M. & Hämäläinen, K. 2010. Assimilating Immigrants: The Impact of an Integration Program. Helsinki Center of Economic Research. Discussion Paper No. 306. Helsinki. Luettavissa osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17483/assimila.pdf>.

Schnell, P., Fibbi, R., Crul, M. & Montero-Sieburth, M. 2015. Family involvement and educational success of the children of immigrants in Europe. Comparative perspectives. *Comparative Migration Studies*, 3:14. Luettavissa osoitteessa <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/track/pdf/10.1186/s40878-015-0009-4?site=comparativemigrationstudies.springeropen.com>.

Spaulding, S., Carolino, B. & Amen, K.-A. 2004. Immigrant Students and Secondary School Reform: Compendium of Best Practices. Washington, DC. Luettavissa osoitteessa <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED484705.pdf>.

Tarnanen, M., Pöyhönen, S., Lappalainen, M. & Haavisto, S. 2013. Osallisena Suomessa. Kokeiluhankkeiden satoa. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Luettavissa osoitteessa https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/kivi/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/Osallisena_Suomessa_Kokeiluhankkeiden_satoa.pdf/view.

Thomsen, S. L., Walter, T. & Aldashev, A. 2013. Short-term training programs for immigrants in the German welfare system: do effects differ from natives and why? *IZA Journal of Migration* 2:24. Luettavissa osoitteessa <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/2F2193-9039-2-24.pdf>.

Torgerson, C., Gorard, S., Low, G., Ainsworth, H., See, B. H. & Wright, K. 2008. What are the factors that promote high post-16 participation of many minority ethnic groups? A focused review of the UK-based aspirations literature. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London. Luettavissa osoitteessa <https://eppi.ioe.ac.uk/cms/Portals/0/PDF%20reviews%20and%20summaries/York%20Post-16%20Report.pdf?ver=2008-09-05-105612-747>.

Karvin vuosina 2016–2018 toteuttamassa arvioinnissa tuotettiin tietoa maahanmuuttajien koulutusjärjestelmään integroitumisen hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista. Kohderyhmänä olivat erityisesti 14–21-vuotiaat ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajat. Arviointitietoa kerättiin eri maihin suuntautuneilla arviointikäynneillä (kansainväliset käytännöt) sekä kaikille avoimella hyvien käytäntöjen portaalilla (kansalliset käytännöt). Kansainvälisiä hyviä käytäntöjä kartoitettiin Englannista, Irlannista, Norjasta, Saksasta ja Skotlannista.

Arvioinnissa keskityttiin neljään teemaan: koulun ja oppilaitoksen johtamiskäytänteisiin, perus- ja toisen asteen nivelvaiheeseen, oppivelvollisuuden loppuvaiheessa maahan tulleiden oppijoiden koulupolkujen haasteisiin sekä kotoutumiskoulutukseen. Lisäksi raportissa luodaan katsaus aiempiin maahanmuuttajien koulutukseen integroitumista koskeviin tutkimuksiin ja arviointeihin.

JULKAISIJA Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

KANSI JA ULKOASU Mari Liimatainen
TAITTO PunaMusta Oy

ISBN 978-952-206-515-5 nid.
ISBN 978-952-206-516-2 pdf

© Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on itsenäinen koulutuksen arviointivirasto. Se toteuttaa koulutukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä arviointeja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Lisäksi arviointikeskus toteuttaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen oppimistulosten arviointeja. Keskuksen tehtävänä on myös tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskevis- sa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia.

Kansallinen
koulutuksen arviointikeskus
PL 28 (Mannerheiminaukio 1 A)
00101 HELSINKI
Puhelinvaihte: 029 533 5500
Faksi: 029 533 5501

karvi.fi